

Vapaa-ajankalastustutkimus Suomessa – katsaus kirjallisuuteen

Eila Seppänen ja Pekka Salmi

R A P O R T T I

2010

Vapaa-ajankalastustutkimus Suomessa – katsaus kirjallisuuteen

Eila Seppänen ja Pekka Salmi

Julkaisija:
Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos
Helsinki 2010

Kannen kuvat: Erkki Jokikokko ja Taija Pöntinen

Painopaikka: Tampereen Yliopistopaino Oy - Juvenes Print

Sisällys

Tiivistelmä	4
1. Johdanto.....	5
1.1. Tausta ja tavoitteet	5
1.2. Rajaukset ja aineisto	5
2. Vapaa-ajankalastustutkimus käynnistyi 1900-luvulla.....	6
2.1. Vapaa-ajankalastus osana yhteiskunnan muutosta	6
2.2. Vapaa-ajankalastus kalataloustutkimuksessa.....	7
2.3. Vapaa-ajankalastuksen taloudelliset merkitykset	7
2.4. Vapaa-ajankalastus, kalakannat ja ympäristö.....	8
3. Vapaa-ajankalastustutkimukset Suomessa vuosina 2000–2010.....	8
3.1. Vapaa-ajankalastajan käytännöt ja motiivit	8
3.2. Vapaa-ajankalastus yhteiskunnassa	9
3.2.1. Vapaa-ajankalastuksen taloudellinen arvo ja kalastusmatkailu.....	9
3.2.2. Yhteiskunnan muutos ja kalastuskiistat.....	11
3.2.3. Eettis-filosofiset kysymykset – ihminen, kala ja luonto	12
3.3. Kalastuksen hallinta.....	13
3.3.1. Päätöksentekojärjestelmän toimivuus ja tietopohja.....	13
3.3.2. Kalaveden omistajuus, osakaskunta ja kalastusalue.....	14
3.3.3. Yhteishallinta ja vapaa-ajankalastajien osallistuminen päätöksentekoon	16
3.4. Vapaa-ajankalastus, kalastuksen säätely, kalakannat ja ympäristö.....	17
3.4.1. Vapaa-ajankalastuksen säätelytarpeet.....	17
3.4.2. Ympäristömuutokset ja vapautetun kalan selviytyminen	18
3.5. Teoreettis-metodologiset lähestymistavat.....	19
3.5.1. Vapaa-ajankalastusta tutkitaan monitieteisin lähestymistavoin	19
3.5.2. Aineiston keruu ja analysointi	19
3.5.3. Survey-menetelmien kehittäminen	20
4. Vapaa-ajankalastustutkimuksista muissa maissa.....	20
4.1. Human dimensions – Pohjois-Amerikan tutkimussuuntaus.....	20
4.2. Konferenssit vapaa-ajankalastustutkimuksen muutosten heijastajina	21
4.3. Pyydystä ja päästä –tutkimus suosittua	23
Viitteet.....	24
Liite. Vapaa-ajankalastustutkimukset Suomessa 2000–2010.....	34
1. Artikkelit tieteellisissä aikakauskirjoissa, sarjoissa ja kirjoissa.....	34
2. RKTL:n julkaisusarjoissa julkaistut	35
3. Muita raportteja.....	38

Tiivistelmä

Viimeisten kymmenen vuoden aikana Suomessa on julkaistu noin 100 vapaa-ajankalastusta käsittelevää tutkimusta. Näistä 28 on ilmestynyt tieteellisissä sarjoissa tai kirjoissa. Tässä katsauksessa vapaa-ajankalastustutkimukset jäsennettiin erityisesti aihepiirin mukaisesti. Ne käsittelivät kalastuskäytäntöjä, motiiveja, hallintaa ja vapaa-ajankalastuksen yhteiskunnallista asemaa. Lisäksi on tutkittu vapaa-ajankalastukseen liittyviä kalakanta- ja ympäristökysymyksiä, joiden yhteisenä aiheena oli kalastuksen säätely. Suurin osa julkaisuista käsitteli yhteiskunnallisia ja taloudellisia teemoja.

Kalastajamääriä sekä pyydys- ja saalistietoja on kerätty osana kalataloustutkimusta jo verrattain kauan, mutta vapaa-ajankalastuksen yhteiskunnallista merkitystä, kiistoja ja hallintaa ryhdyttiin tutkimaan pääosin 1990-luvulla. Kalastusmatkailu on herättänyt tutkijoiden kiinnostusta 2000-luvulla. Erityisesti vapaa-ajankalastuksen hallintaa ja siihen liittyviä jännitteitä on tutkittu laajasta näkökulmasta, jossa vapaa-ajankalastus nähdään osana kalastajaryhmien ja muiden intressitahojen kirjoja ja yleisempää yhteiskunnallista muutosta.

Tietoa vapaa-ajankalastuksesta on sekä Suomessa että muissa maissa jo pitkään kerätty laajoilla lomakekyselyillä. Erilliskyselyiden lisäksi säännöllisesti laaditut kalastustilastot ovat tarjonneet aineistoa pitkittäistutkimuksille. Vapaa-ajankalastuskyselyiden metodologiaa on kehitetty eri vaiheissa. Koko maan kattavaa tietoa on kerätty laajemmissa hankkeissa kuten vapaa-ajankalastajan profilitutkimuksessa ja LVVI-tutkimuksessa. Yleisempää on kuitenkin ollut kerätä tutkimuksen aineisto rajatulta alueelta. Suomen vapaa-ajankalastusta on verrattu muiden maiden tilanteeseen varsin harvoin.

Tutkittaessa vapaa-ajankalastusta osana yhteiskuntaa ja kalavesien hallintaa on yleisimmin tehty tapaustutkimuksia sekä käytetty laadullisten ja määrällisten metodien yhdistelmiä. Kansainväliseen vapaa-ajankalastustutkimukseen verrattuna suomalainen yhteiskuntatieteellinen vapaa-ajankalastustutkimus on ollut monipuolista: siinä on käytetty esimerkiksi taloustieteen, sosiologian, kansatieteen ja politiikan tutkimuksen lähestymistapoja. Selkein ero suomalaisten ja kansainvälisten vapaa-ajankalastustutkimusten aihepiireissä on ollut pyydystä ja päästä –kalastuksen painotuksessa. Aihetta on monissa maissa tutkittu antaumuksella, mutta Suomessa kalojen vapauttaminen ja sen seuraukset eivät ole herättäneet tutkimusaiheena yhtä suurta kiinnostusta.

Asiasanat: tutkimus, vapaa-ajankalastus

Seppänen, E. ja Salmi, P. 2010. Vapaa-ajankalastustutkimus Suomessa – katsaus kirjallisuuteen. *Riista- ja kalatalous – Asiakasraportti /2010*. 39 s.

1. Johdanto

1.1 Tausta ja tavoitteet

Tämä selvitys valottaa vapaa-ajankalastustutkimuksia Suomessa ja muualla maailmalla osana 'Vapaa-ajankalastukseen liittyvän tutkimuksen nykytila ja tulevaisuuden haasteet' –hanketta. Hankkeen tavoitteena on tuoda esiin, millaista vapaa-ajankalastustutkimusta Suomessa on tehty viimeisen kymmenen vuoden aikana ja millaista tutkimusta tarvittaisiin. Hanke jakautuu kahteen osaan. Tämä selvitys kuvaa vapaa-ajankalastustutkimuksen nykytilaa. Toisessa osassa selvitetään, millaista tutkimusta on meneillään sekä Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksessa (RKTL) että muissa tutkimuslaitoksissa ja yliopistoissa sekä suunnitellaan vapaa-ajankalastustutkimuksen lähivuosien tarpeita.

Hankkeen rahoituksesta vastaavat maa- ja metsätalousministeriö sekä RKTL. Vapaa-ajankalastustutkimuksen tulevaisuuden tarpeiden selvittäminen liittyy RKTL:n Eläinluonnonvarat ja yhteiskunta –tutkimusohjelmaan sekä kalavaroja, kalakantojen hoitoa ja hyödyntämistä sekä elinympäristöjä tutkiviin hankkeisiin.

Osana kalastuskulttuurin kehitystä vapaa-ajankalastus sisältää moninaisia kotitarve- ja virkistyskäytäntöjä, jotka kytkeytyvät maaseudun ja kaupungin ihmisten ja ympäristön väliin vuorovaikutuksiin (Lappalainen 1998). Perinteisemmän kalastuksen rinnalle on syntynyt uusia vapaa-ajankalastajaryhmiä uusine käytäntöineen ja arvoineen. Kehitys on luonut myös hallinnoinnin muutostarpeita ja jännitteitä eri ryhmien välille. Vapaa-ajankalastustutkimus on analysoinut näitä ilmiöitä ja muutoksia. Vapaa-ajankalastustutkimusta voidaan tarkastella muun muassa vapaa-ajankalastajan, -kalastuksen, kalakantojen tilan ja kestäväen käytön sekä vapaa-ajankalastuksen hallintajärjestelmän ja vapaa-ajankalastukseen liittyvän luonnonvarojen hyödyntävän elinkeinotoiminnan näkökulmista.

1.2 Rajaukset ja aineisto

Vapaa-ajankalastus on verrattain uusi termi. Suomessa on kalastettu elannon turvaamiseksi hyvinkin pitkään ja virkistytymistarkoituksessa jo runsaan sadan vuoden ajan. Erityisesti viime vuosikymmeninä kalastuksesta on yhteiskunnan muutosten myötä kehittynyt suosittu vapaa-ajanharrastus. Vapaa-ajankalastuksella tarkoitetaan tässä katsauksessa muuta kuin ammattikalastusta. Tilastointitarkoituksessa ammattikalastajalla tarkoitetaan kalastajaa, joka kuuluu kalastajarekisteriin ja saa tuloja kalastuksesta. Muukin kuin rekisteröitynyt ammattikalastaja voi myydä kalaa, satunnaisesti tai vakiintuneesti. Vapaa-ajankalastus voidaan jakaa kotitarve- ja virkistyskalastukseen. Kotitarvekalastuksessa saalis käytetään kalastajan taloudessa ja sillä on toimeentulon kannalta merkitystä. Virkistyskalastuksessa saaliilla ei ole merkitystä toimeentulon kannalta.

Tässä katsauksessa selvitetään vapaa-ajankalastustutkimusten nykytilaa kokoamalla yhteen Suomessa viime aikoina julkaistut vapaa-ajankalastustutkimukset. Julkaisut on valittu tähän tarkasteluun seuraavien kriteerien mukaisesti: 1) julkaisussa on tutkimuskysymys, siinä on käytetty tieteellistä menetelmää ja se tuottaa uutta tietoa, sekä 2) julkaisussa vapaa-ajankalastus on merkittävä aihepiiri. Kolmas kriteeri on julkaisuvuosi, joka rajaa ennen vuotta 2000 julkaistut kirjoitukset katsauksen ulkopuolelle. Näin valikoituja julkaisuja kertyi yhteensä

97 kpl (liite 1). Artikkeleista 28 on julkaistu tieteellisissä aikakauskirjoissa, sarjoissa ja kirjoissa. Muista kirjoituksista 53 on ilmestynyt RKTL:n sarjoissa ja 16 muissa julkaisufoorumeissa.

Kirjallisuuskatsauksen taustaksi luvussa 2 vedetään lyhyesti yhteen ennen vuotta 2000 tehtyä vapaa-ajankalastustutkimusta. Luku 3 esittelee vuosina 2000–2010 julkaistuja vapaa-ajankalastustutkimuksia. Vuoden 2010 osalta mukaan on otettu vuoden alussa julkaistut tutkimukset. Kansainvälisen vertailun mahdollistamiseksi lukuun 4 on koottu keskeisiä kansainvälisen vapaa-ajankalastustutkimuksen teemoja.

2. Vapaa-ajankalastustutkimus käynnistyi 1900-luvulla

2.1 Vapaa-ajankalastus osana yhteiskunnan muutosta

Käsitteen tuoreudesta johtuen vapaa-ajankalastustutkimuksen voidaan katsoa alkaneen vasta 1900-luvun lopulla. Toisaalta ilmiö ei itsessään ole niin nuori. Onhan esimerkiksi urheilukalastusta harjoitettu jo ennen vapaa-ajankalastus-käsitteen käyttöönottoa. Väitöstyössään Ari Lappalainen (1998) on käsitellyt Pohjois-Karjalassa sijaitsevan Höytiäisen kalastuskulttuurin muutosta 1800-luvun lopusta 1990-luvulle saakka. Hän analysoi kalastuksen muutosta kokonaisvaltaisesti kulttuuriekologisesta näkökulmasta tiedon, taitojen ja tapojen sekä eri kalastajaryhmien ja näiden välisten ristiriitojen näkökulmista. Tutkimuksen tulokset ovat pitkälle yleistettävissä suomalaisen sisävesikalastuksen muutokseen, jossa virkistysnäkökulmat ovat nousseet entistä tärkeämmiksi.

Sisävesien kalastusta ja kalastajia yleisen yhteiskunnallisen muutoksen pyörteissä on tarkasteltu myös Helsingin yliopiston Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskuksen artikkelikoelmassa 'Kalaveteen piirretty viiva' (Hyytinen ja Kupiainen 1995). Julkaisussa tarkasteltiin kalastajien motiiveja, kalastuksen ristiriitoja, päätöksentekojärjestelmän muutoksia ja kalastusta osana maaseudun murrosta. Hanke toteutettiin yhteiskuntatieteilijöiden ja kalastusviranomaisina toimivien biologisten yhteistyönä.

1990-luvulla on tutkittu sisävesien ammattikalastajien ja muiden käyttäjä- ja päätöksentekijäryhmien välisiä konflikteja (Pitkänen 1996, Salmi 1997). Salmi ja Auvinen (1998) kirjoittivat luvun suomalaisten kalastajaryhmien välisistä kiistoista ja niiden hallinnasta ensimmäiseen vapaa-ajankalastustutkimusta kokoavaan kirjaan (Hickley ja Tompkins 1998), joka koottiin EIFAC-järjestön Irlannissa järjestämän vapaa-ajankalastusta käsittelevän symposiumin tuloksista.

Kalataloutemme jatkuvan kiistelystä aiheina ovat olleet niin ammattikalastuksen kuin vapaa-ajankalastuksenkin pyyntioikeudet. Samalla on määritelty kalaveden omistajan roolia. Aihetta on tutkittu muun muassa koskien läänikohtaista valtion tarjoamaa viehekalastuslupajärjestelmää, josta käytiin vuonna 1996 kiihas kamppailu eduskunnassa, lehtien sivuilla ja sähköisissä viestimissä (Pirhonen ja Salmi 1998). Länsman (1997) on tutkinut paikallisten kalastajien ja virkistyskalastajien välisiä erimielisyyksiä Tenojoella.

2.2 Vapaa-ajankalastus kalataloustutkimuksessa

Suomalaisessa kalataloudessa ja kalastuksen sääteltyssä on useimmiten painotettu biologista ja elintarviketuotannon tutkimusta. 1970-luvun loppupuolelta lähtien katsottiin tarpeelliseksi kerätä tietoa myös suomalaisesta virkistys- ja kotitarvekalastuksesta ja sen merkityksestä (esim. Lehtonen 1983). Vapaa-ajankalastuksen kalastajamäärien sekä pyydys- ja saalistietojen lisäksi selvitettiin muun muassa kalastusmatkojen kohteita, kalastuksen ajoittumista, kalastuspaikka- ja saalistoiveita sekä virkistyskalastuksen motiiveja.

Vapaa-ajankalastuksen saaliita ja kalastajamääriä on tilastoitu jo yli neljäkymmenen vuoden ajan. Näillä tilastoilla on ollut tärkeä merkitys myös edellä mainittujen virkistys- ja kotitarvekalastustutkimusten aineistona. Tilastokyselyjen lisäksi vuonna 1997 aloitettiin RKTL:ssa vapaa-ajankalastusta selvittävä Suomi kalastaa –kyselysarja (Leinonen ym. 1997a, 1997b, 1998a, 1998b), jonka perusteella kalastusmaksutuloja on jaettu kalaveden omistajille. Laajojen postikyselyiden käyttö vapaa-ajankalastusta koskevan aineiston keruussa on jatkunut nykypäiviin saakka.

Kalastuksen aineettomia arvoja, kalastavaa väestöä ja kalastukseen kohdistuvia arvostuksia tutkittiin 1980-luvulla niin alueellisella (mm. Sipponen 1987) kuin valtakunnallisellakin tasolla (Lindqvist ym. 1988). Tutkimuksissa on selvitetty vapaa-ajankalastuksen kehittymiseen vaikuttavia tekijöitä kalavarojen laadusta ja runsaudesta sekä kalastajien toiveista yhteiskunnallisiin, kaupallisiin ja eettisiin tekijöihin saakka. Useissa tutkimuksissa on kartoitettu vapaa-ajankalastajien tärkeimpiä kalastukseen liittyviä motiiveja ja muita ominaispiirteitä (Leinonen 1990, Leinonen ja Lehtonen 1992, Arffman 1993, Kirjavainen 1994, Somppi 1996). 1980-luvulla aloitettu kalastuksen aineettomien arvojen, kalastavan väestön, kalastukseen kohdistuvien arvostusten, kalastuksen sosiaalisten ja kansantaloudellisten merkitysten tutkimus jatkui 1990-luvulla (mm. Sipponen 1995, Vähämäki 1995).

RKTL:ssa käynnistettiin 1990-luvun loppupuoliskolla tutkimuskokonaisuus, jossa selvitettiin vapaa-ajankalastajan ja kalaveden omistajan profiileja sekä vapaa-ajankalastuksen taloudellista arvottamista. Hankkeen pohjana oli vapaa-ajankalastustutkimuksen suunnitteluryhmän muistio 17.10.1996 ”Tutkimussuunnitelma vapaa-ajankalastuksen kehittämiseksi”. Suunnittelun perustana hyödynnettiin Ruotsissa 1994 pidetyn pohjoismainen ”Fritids- och turistfiske” –kokouksen tuloksia (Petersson 1994) sekä EIFACin Irlannissa 1996 järjestämää vapaa-ajankalastuskonferenssia. Pääosa RKTL:n vapaa-ajankalastustutkimuskokonaisuuden tutkimuksista julkaistiin 2000-luvulla (ks. luku 3).

2.3 Vapaa-ajankalastuksen taloudelliset merkitykset

Hirn ja Markkanen (1987) ovat tutkineet Suomen matkailun historiaa, johon kuuluu myös vapaa-ajan- tai urheilukalastus. Kalastusmatkailua on tarkasteltu erityisesti elinkeinon kehittämisen näkökulmasta: toimialan kehitysedellytyksiä on tutkittu alueellisella (Hyytinen ja Kurki 1988, Kiiski ja Kaijomaa 1989, Laamanen 1999, Jutila ym. 1999) ja valtakunnallisella tasolla (Jaakkola ym. 1990, Arffman 1993, Kirjavainen 1994). Hyytinen ja Kurki (1988) selvittivät matkailuun liittyvän kalastuksen ongelmia ja kehittämistä Mikkelin läänissä. Kiiskin ja Kaijomaan (1989) tutkimus kohdistui matkailukalastuspalveluihin ja niiden kehittämismahdollisuuksiin Pohjois-Karjalassa. Lisensiaattityössään Laamanen (1999) tutki kalastajan luontosuhteen yleisiä virkistysellisiä elementtejä ja kalastuksen sosiaalisia motiiveja Kymijoen alueella.

Jutila ym. (1999) taas selvittivät viehekalastuksen kehitystä Simojoella. Jaakkolan ym. (1990) tekemässä tutkimuksessa tarkasteltiin kalastusmatkailun nykytilaa ja kehitystarpeita. Arffman (1993) puolestaan tutki Suomen mahdollisuuksia kehittyä kansainväliseksi kalastusmatkailumaaksi.

Väitöskirjassaan Sipponen (1999) tarkasteli kalastuspaikkojen tarjontaa ja kysyntää koko sisävesialueella. Hän selvitti yksityisten kalavesien yhteisomistuksen vaikutuksia sisävesien kalataloudelliseen käyttöön ja lainsäädännön mahdollisuuksia poistaa puutteita kalastusoikeuksien markkinoiden toiminnassa ja tehostaa kalakantojen hyödyntämistä. Hinnottelun käytökelpoisuutta virkistyskalastuksen arvioinnissa on myös tutkittu (Rahikainen 1993). Toivosen ym. (1999) tutkimus selvitti vapaa-ajankalastuksen taloudellista arvoa Skandinaviassa.

2.4 Vapaa-ajankalastus, kalakannat ja ympäristö

Ympäristömuutosten vaikutuksia kalastukseen ja kalakantoihin (mm. Lehtonen ja Hildén 1980) sekä kalastuksen vaikutuksia kalakantoihin (mm. Lehtonen ym. 1986) selvitettiin 1980-luvulla. 1990-luvulla analysoitiin ilmastonmuutoksen vaikutuksia kalakantoihin ja kalatalouteen (Lehtonen ym. 1992). Rehevöitymisen (Lappalainen ja Pönni 1996) ja muiden ympäristömuutosten (mm. Lehtonen 1990, Lappalainen ja Hildén 1993, Mikkola 1998) merkitystä vapaa-ajankalastukselle on myös tutkittu. Suomessa vapaaehtoinen pyydystä ja päästä –kalastus on suhteellisen tuore ilmiö, se tuli tunnetuksi vasta 1990-luvulla. Turunen ja Suuronen (1996) tutkivat takaisin päästettyjen taimenten ja harjusten selviytymistä pyydystyksen aiheuttamista rasituksista.

3. Vapaa-ajankalastustutkimukset Suomessa vuosina 2000–2010

3.1 Vapaa-ajankalastajan käytännöt ja motiivit

Vuonna 1998 käynnistettiin RKTL:ssä tutkimuskokonaisuus, jossa tarkasteltiin vapaa-ajankalastajan profiilia, vapaa-ajankalastuksen taloudellista arvoa ja kalaveden omistajan profiilia. Hankkeen keskeiset tulokset on koottu Vapaa-ajankalastuksen monet merkitykset - raporttiin (Toivonen, Mikkola, Salmi ja Salmi 2003a).

Vapaa-ajankalastajan profiili -osion tulokset on julkaistu kolmessa raportissa (Mikkola ja Yrjölä 2001a; Mikkola ja Yrjölä 2001b; Mikkola ja Yrjölä 2003). Vapaa-ajankalastajan profiilitutkimuksen aineisto kerättiin valtakunnallisella postikyselyllä. Hankkeessa kerättiin tietoa myös yhteistyössä luonnon virkistyskäytön valtakunnallisen investointi (LVVI) -tutkimuksen kanssa. Lisäksi tehtiin koululaisten kalastusharrastusta selvittänyt teematutkimus.

Mikkolan ja Yrjölään raporteissa tarkasteltiin suomalaisten vapaa-ajankalastajien kalastusharrastuksen historiaa, sen kehittymistä sekä tulevaisuuden näkymiä. Kalastusharrastuksen merkityksen, kalastukseen liittyvien motiivien ja erityisen onnistuneiden kalaretkien tunto-merkkien perusteella arvioitiin niitä tekijöitä, jotka ovat merkityksellisiä nykypäivän vapaa-

ajankalastajille. LVVI -tutkimuksen avulla tarkennettiin käsitystä vapaa-ajankalastuksen ja muiden luonto- ja ulkoiluharrastusten välisistä suhteista (esim. Sievänen 2001). LVVI-aineisto kerättiin sekä postikyselyllä että puhelinhaastatteluilla. Koululais-tutkimuksen tiedot kerättiin yhdeksästä eri puolilla Suomea sijainneesta koulusta.

Sivutoimisesti ja harrastusluonteisesti kalastavien näkemyksiä kalastamisesta ja kalastusmahdollisuuksista sekä muiden tulonlähteiden ja kalastuksen yhdistämisestä on selvitetty (Salmi J. ja Salmi P. 2001). Raportti perustuu vuosina 1994 ja 1995 ammattikalastuksen profiilit -tutkimusta varten kerättyyn lomake- ja teemahaastatteluaineistoon. Lomakeaineiston pohjalta on luotu myös lyhyt katsaus merenrannikon ja sisävesien sivutoimiseen ja harrastusluonteiseen kalastukseen.

1990-luvun lopulla alkanut Suomi kalastaa -tutkimus (ks. luku 2) jatkui vuosina 2001 ja 2005 toteutetuilla kyselyillä (esim. Toivonen 2006). Kyselyjen tavoitteena oli päivittää tiedot kalavesiin kohdistuvasta kalastusrasituksesta työvoima- ja elinkeinokeskuksittain ja kalastusalueittain. Vuoden 2001 kyselyaineistosta on laskettu kalastusaluekohtaiset estimaatit lajikohtaisille saaliille. Kerättyä aineistoa on analysoitu eri tutkimuksissa. Esimerkiksi Toivonen ja Eskelinen (2007) hyödynsivät vuoden 2005 kalastuksesta tehdyn valtakunnallisen postikyselyn tuloksia tarkastellessaan kalastuksenhoitomaksuvelvollisten ja viehekalastusmaksun maksaneiden määrää, tiedonlähteitä, maksutapamielipiteitä, maksullisten kalastuspalveluiden käyttöä ja rahan käyttöä kalastusharrastukseen. Vertailevina aineistoina käytettiin lisäksi vuoden 2001 vastaavaa kyselyä, vuoden 1999 maksuhalukkuuskyselyä sekä vapaa-ajankalastustilastoja.

3.2 Vapaa-ajankalastus yhteiskunnassa

3.2.1 Vapaa-ajankalastuksen taloudellinen arvo ja kalastusmatkailu

Osana profiilitutkimuskokonaisuutta tehtiin yhteispohjoismainen kyselytutkimus: Sen tavoitteena oli mitata vapaa-ajankalastukseen liittyviä aineellisia ja aineettomia arvoja siten että toiminnan taloudellisesta kokonaisarvosta voidaan esittää yhteismitalliset, maakohtaiset arviot. Tutkimuksella kartoitettiin rahankäyttöä ja erityisesti maksuhalukkuutta vapaa-ajankalastuksesta. Tuloksena saatiin vertailukelpoista perustietoa vapaa-ajankalastuksen yhteiskunnallisesta ja taloudellisesta luonteesta Pohjoismaissa (Toivonen ym. 2000, Toivonen 2000, Toivonen 2002a ja b) ja Suomessa (Toivonen 2008a). Vapaa-ajan kalastuksen taloudellisen arvon lisäksi tutkittiin myös ekologiaa ja sosiaalisia arvoja (Toivonen ym. 2004). Analyttinen tarkastelu tuloksista (Toivonen ym. 2003a) koottiin mallintamaan tekijöitä, jotka selittävät kalastusharrastukseen käytettäviä kustannuksia ja ylimääraistä maksuhalukkuutta. Maksun suuruutta ja maksuhalukkuutta on selvitetty muissakin tutkimuksissa (mm. Sievänen 2001, Toivonen 2000, Hänninen ja Tonder 2001).

Kalastusmatkailu on viimeisten kahden vuosikymmenen aikana tullut voimakkaasti esille kalataloushallinnon piirissä, ja Suomessa on tehty verrattain paljon erilaisia selvitysluonteisia tutkimuksia kalastusmatkailusta ja sen kehittymisestä. Osa niistä koskee laajemmin vapaa-ajankalastusta, johon kalastusmatkailu voidaan käsitteellisesti sisällyttää. Kalastuksen ja matkailun yhdistelmät voidaan luokitella kahteen päätyyppiin, kalastusmatkailuun ja matkailukalastukseen, sen mukaan, kuinka keskeisessä asemassa kalastuksen harjoittaminen on mat-

kailijan arvostuksissa (Hänninen ja Tonder 2001). Kalastusmatkailulla tarkoitetaan matkustamista ja alueella viipymistä kalastuksen harrastamisen ja siitä saatavan virkistysen vuoksi (Jaakkola ym. 1990). Kalastusmatkailu –käsitteessä kalastus ja siihen liittyvät elämykset ja kokemukset ovat matkustamista ohjaava toiminnallinen motiivi (Kalastusmatkailutoimikunta 1995), kun taas matkailukalastuksessa toiminnallinen elementti on toissijainen; matkailija kalastaa vain satunnaisesti matkailun ollessa keskeinen elementti.

Tiitisen (2007) väitöstutkimus käsittelee kalastusmatkailua kokonaisuutena, osana suomalaista matkailuelinkeinoa. Tarkastelun kohteena ovat kehitys 1800-luvulta nykypäivään ja kalastusmatkailuyrittäjyys vuosituhannen vaihteessa. Tutkimuksessa analysoidaan kalastusmatkailun toimintaympäristöä ja siihen vaikuttavia tekijöitä ja vuorovaikutussuhteita.

Suomen näkymiä kalastusmatkailun kohdemaana (Ermala 2002) ja Suomen kalastusmatkailun kokonaismerkitystä (Ollikaisen 2005) on tutkittu. Puhakan ja Salosen (2005) katsauksessa suomalaisen kalastusmatkailun historiaan ja nykytilaan on pohdittu ihmisen luontosuhteen muutosta ja kalastusmatkailun merkitystä. Toivosen (2008b) tutkimuksessa on selvitetty kalastusmatkailuyritysten määrää, asiakaskuntaa, liiketoiminnan laajuutta ja muotoa sekä yrittäjien näkemyksiä alan tulevaisuudesta. Kalastusmatkailualueiden kävijämääristä, lunastettujen kalastuslupien lukumääristä ja saaliiden suuruudesta on tutkimustietoa muun muassa Tenojoelta (Erkinaro 2003) ja Ruunaalta (Eisto 2003). Sarajärven (2002) tutkimuksessa on pohdittu istutusten roolia Metsähallituksen matkailukalastuksen toimintapolitiikassa.

Kalastusmatkailua on tutkittu erityisesti elinkeinon kehittämisen näkökulmasta. Toimialan kehitysedellytyksistä on tehty useita alueellisen tason tutkimuksia. Kalastusmatkailun kehittämistä ja merkitystä elinkeinoelämässä on tutkittu mm. Kymijoen, Kanta-Hämeen, Pirkanmaan ja Päijät-Hämeen, Vakka-Suomen, Keski-Suomen, Pohjois-Karjalan ja Pihlajaveden alueella sekä Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa. Myös Tornionjoen lohenkalastuksen järjestämistä ja virkistyskalastuksen kehittämistä Metsähallituksen kalastuskohteissa on tutkittu. Seuraavaksi esitellään muutamia tutkimuksia hieman tarkemmin.

Julkisyhteisön onnistuminen matkailukalastuksen kehittäjänä ja palvelutuottajana on teema Tuusjärven (2002) tutkimuksessa, jossa on tarkasteltu Heinolaan vahvan vapaa-ajankalastuksen ja hyvien kalastusolosuhteiden ympärille luotua suunnitelmallista kalastusmatkailua. Alasalmen ja Salon (2004) tutkimuksessa on arvioitu, kuinka kalatalouden ohjauksen rahoitusväline (KOR) on vaikuttanut Hämeen TE -keskuksen kalatalousyksikön toimialueella sijaitseviin yrityksiin ja miten yritysten taloudellinen tilanne on kehittynyt vuodesta 1995 lähtien, jolloin Suomi liittyi Euroopan unioniin. Tarkastelu perustui yritysten tilinpäätöstietoihin, niistä laskettaviin tunnuslukuihin, yritysten edustajien haastatteluihin sekä yrityksille suunnattuun postitiedusteluun. Järvi­taimen Keski-Suomessa –hankkeen toisen osan (Airaksinen ja Valkeajärvi 2005b) punaisena lankana on asiakasnäkökulma. Kyselyn tavoitteena oli selvittää, millaisia asiakkaita Keski-Suomen koskikohteilla kalastaa ja millaisia käsityksiä ja toiveita kalastajilla eri koskikohteiden osalta on.

Eisto (2003) taas on selvittänyt kalastusmatkailun paikallistaloudellisia vaikutuksia Ruunaan alueella. Kalastusmatkailuhankkeiden kohdentumista, menestyksellisten hankkeiden ominaispiirteitä sekä hankkeiden liiketaloudellisia ja muita vaikutuksia on myös tutkittu (esim. Laiho ym. 2005, Myllylä ja Laamanen 2005).

Mujeen (2000) raportissa on selvitetty vesialueiden käyttäjä- ja omistajaryhmien sekä kalatalousviranomaisen, kalatalousneuvonnan, kalatutkimuksen ja paikallis- ja aluetason päättäjien näkemyksiä vapaa-ajankalastuksen kehittämisestä Keski-Suomessa kahdella kalastusalueella. Hännisen ja Tonderin (2001) raportissa on alueellisen tarkastelun ohella tarkasteltu koko Suomessa jo toteutettuja erilaisia matkailukalastushankkeita. J. Salmen (2004) tutkimuksen tavoitteena oli hankkia tietoa Tornionjoen intressiryhmien lohenkalastuksen järjestämiseen liittyvistä ongelmista ja näkemyksistä. Tutkimusta varten haastateltiin paikallisia ja ulkopaikkuntalaisia kalastajia, matkailuyrittäjiä ja hallinnon edustajia. Sirkan (2008) opinnäytetyössä selvitettiin virkistyskalastusasiakkaiden kalastustottumuksia ja palveluiden käyttöä Metsähallituksen kalastuskohteissa vuonna 2007. Tulosten pohjalta pohdittiin kustannustehokkaita tutkimuskohteiden kehittämistapoja.

Luontomatkailuun liittyvien tietotarpeiden ja tiedonkeruukäytäntöjen selvittämiseksi käynnistettiin keväällä 2006 maa- ja metsätalousministeriön, RKTL:n ja Oulun yliopiston välisenä yhteistyönä yhteistutkimushanke ”Luontomatkailun indikaattorikehikon rakentamiseen tähtäävä yhteistyösuunnitelma”. Tutkimus aloitettiin kesällä 2006 toteutetulla pilottitutkimuksella (Juntunen ym. 2006), jossa tavoitteena oli kalastusmatkailuun liittyvien tietovarantojen ja tiedon tarpeen arviointi Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun maakunnissa. Erityisfokuksena on ollut kalastusmatkailuyritysten tavoitettavuus ja yhteystietojen löytyminen rekisterin kokoamiseksi sekä laajemmin yleensä luontomatkailuun liittyvien tietovarantojen kartuttamisen ja tiedontarpeen arviointi.

3.2.2 Yhteiskunnan muutos ja kalastuskiistat

Väitöskirjatutkimukseensa perustuvassa julkaisussa Lappalainen (2000) on käsitellyt kalastuksen muutosta kokonaisvaltaisesti (ks. luku 2, Lappalainen 1998), ja puuttunut kiihkeään kalastuskeskusteluun. Pyynnin ikuinen epävarmuus nousi esiin tarkasteltaessa kalastajien omaehtoisen tiedon ja arvoituksellisen kalaveden suhdetta. Talousjärjestelmän, toimeentulolähteiden ja asumismuodon muuttuminen ovat vähitellen eriyttäneet kalastajien luontosuhteeseen sisältyneitä hyöty- ja virkistysnäkökohtia. Kalastuksen merkityksen muutos ja resurssien hallinnan kalastajakohtaiset erot ovat kalastajaryhmien eriytymisen taustalla. Kalastajaryhmien asema päätöksentekojärjestelmässä on muuttunut, ja kalastajaryhmistä on tullut omia intressiryhmiään, joiden kalastuksessa on yhdenmukainen päämäärä ja yhteisiä etuja ajettavanaan.

Sevettijärven kolttien harjoittamaa kalastusta ja sen merkitystä kolttakulttuurissa 1970-luvulta 2000-luvulle on selvitetty Sutelan ja Nivan (2005) raportissa. Haastattelututkimuksen tuloksia verrattiin vuonna 1974 tehdyn haastattelun tuloksiin (Sipponen 1984).

Suomi on kesämökkimaa. Kesämökkejä on toki runsaasti muissakin Pohjoismaissa, mutta suomalaisille on tärkeää, että mökki sijaitsee veden äärellä. Kesämökkien määrä ja kalastusharrastus kesämökeillä selittää kotipaikkakunnan ulkopuolella tapahtuvan kalastuksen yleisyyttä ja kohdistumista. Suomalainen vapaa-ajankalastus onkin tyypillisimmillään kesämökkikauden pyyntiä lähijärvellä heittouistellen, onkien sekä verkkoja tai katiskoja pitäen. Kesämökkikulttuurin merkityksestä suomalaisten kalastusharrastuksen ylläpitäjänä kaupunkituneessa yhteiskunnassa on tehty muutamia tutkimuksia (esim. Sievänen 2001, Mikkola ja Yrjölä 2001a ja b, Salmi ym. 2006).

Viehekalastuslaki siirsi kalastuksen järjestämistä koskevaa toimivaltaa paikallisilta omistajilta keskushallinnon suuntaan. Sekä maksuttomien yleiskalastusoikeuksien että viehekalastuslain säätäminen kiristi monin paikoin asenneilmapiiriä eri käyttäjäryhmien välillä. Pirhonen ja P. Salmi (2001) ovat tutkimuksessaan käsitelleet kiistaa viehekorttilain valmistelun ja päätöksenteon osalta.

Kalavedenomistajan profiili –hankkeen yhteydessä tehtiin Raumanmeren kalastusalueen ja sen edustan merialueen kalastajaryhmien intressejä käsittelevä raportti (J. Salmi ja Huhmar-niemi 2002). Siinä keskityttiin verkkokalastajaryhmien keskinäisiin kiistoihin, joissa osapuo-lia olivat harrastusluonteisesti sekä pää- ja sivuammatikseen kalastavat.

Kalastuksen ja saimaannorpan suojelun välisessä konfliktissa ongelmana pidetään erityisesti verkkokalastusta, joka on valtaosin vapaa-ajankalastusta. Aihetta on tutkittu yhtenä tapaustutkimuksena EU:n viidennen puiteohjelman hankkeessa 'Integrated Management of European Wetlands' (IMEW) vuosina 2001–2004. Monitieteisessä hankkeessa on tutkittu muun muassa suojeluun ja kalastukseen liittyviä asenteita ja hallinnan instituutioita (Tonder ja Jurvelius 2004, Tonder ja Salmi P. 2004, Salmi P. ym. 2005, Tonder 2005a). Aineiston poh-jalta tehtiin myös väitöskirja ympäristöpolitiikan alalta (Tonder 2005b). Tutkimuksissa on tar-kasteltu Pihlajaveden paikallisten asukkaiden, kesäasukkaiden ja norpansuojelusta vastaavien virkamiesten näkemyksiä ja käsityksiä luonnosta ja luonnonsuojelusta. Keskeisenä ajatuksena oli luontosuhteiden muovautumisen yhteys ihmisten elinkeinoihin, paikallisuuteen sekä sosi-aalisiin ja kulttuurisiin taustoihin. Haastatteluilla pyrittiin kattamaan mahdollisimman laajas-ti kaikki Pihlajaveden käyttäjäryhmät, joilla on kalastukseen ja/tai luonnonsuojeluun liittyvä intressi.

Keskusjohtoinen suojelu, paikalliset koalitiot ja tietoristiriidat ovat olleet keskeisiä asioi-ta norpan suojelua ja kalastuksen ohjausta käsittelevässä tutkimuksessa (Tonder 2001). Tonder ja P. Salmi (2005) ovat tutkineet instituutioita kalastuksen ja saimaannorpan suojelun välisessä kiistassa. Artikkelissa on selvitetty kalastus- ja ympäristösektorin toisistaan poikkeavia suo-jelun perusteita, ja siinä on keskitytty erityisesti maanomistajien (paikalliset asukkaat ja kesä-mökkiläiset) erilaisiin luontosuhteisiin ja mielipiteisiin, jolloin muiden intressiryhmien haas-tattelut jäävät vähemmälle huomiolle.

P. Salmi (2009) on tutkimuksessaan käyttänyt viehekalastuskiistaa kuvaamaan maaseu-dun ja kaupungin vuorovaikutusta kalavesillä, joka on noussut entistä monitahoisemmaksi aiheeksi kalastuksen ja sen hallinnan kannalta. Tätä vuorovaikutusta käsitellään kalastuselin-keinon monitoimisuuden, elämäntavan, kalavedenomistuksen ja kalastusoikeuksien valossa Kalastusta harjoitetaan tyypillisesti maaseutuympäristössä, mutta kalastajat ja erityisesti kalan kuluttajat asuvat yleensä vakituisesti taajamissa ja kaupungeissa. Kasvanut vapaa-ajanasumi-nen on muuttanut saariston maanomistusta ja näin entistä useammat kaupunkilaiset ovat myös kalavedenomistajia. Saaristomerellä ja Ahvenanmaalla tehtyjen henkilökohtaisten haastattelu-jen pohjalta tehtyjä havaintoja analysoidaan hallintateorian näkökulmasta.

3.2.3 Eettis-filosofiset kysymykset – ihminen, kala ja luonto

Kuten luvussa 2 todettiin, pyydystä ja päästä –kalastus tuli Suomessa tunnetuksi vasta 1990-lu-vulla. Tähän kalastusmuotoon liittyviä tutkimuksia on tehty Suomessa kovin vähän. Toivonen ym. (2003a) sekä Airaksinen ja Valkeajärvi (2005a) ovat selvittäneet suhtautumista pyydystä

ja päästä –kalastukseen. Mikkolan ja Yrjölän (2001b) tutkimuksessa on tarkasteltu eroja talteenottokulttuurissa keskieurooppalaiseen ja anglosaksiseen kalastuskulttuuriin. Luonnon virkistyskäyttötutkimuksessa on myös selvitetty asenteita pyydystä ja päästä – kalastusta kohtaan (Sievänen 2001).

Edellä mainituissa kirjoituksissa on selvitetty lähinnä sitä miten yleisiä ovat erilaiset suhtautumistavat pyydystä ja päästä –kalastukseen. Laakkonen (2006) on analysoinut vapaa-ajankalastajien luonto-, kalastus- ja eläinsuhteita laadullisten haastattelujen avulla. Laakkonen jakoi saaliseläimiä koskevat puheet moraalidiskurssiin (kalat kipua tuntevina eläiminä), hyötydiskurssiin (kalat hyödyn tuottajina), ihmisen ilo ja huvi –diskurssiin (kalat elämysten antajina) ja kestävä luonnonkäytön diskurssiin (kalat kalastuksen jatkuvuuden turvaajina). Pyydystä ja päästä –kalastuksesta puhuttaessa korostui moraalidiskurssi. Laakkonen piti kiinnostavana, että pyydystä ja päästä – kalastusta voidaan sekä puolustaa että vastustaa luonto-keskeisestä näkökulmasta.

Salonen (2008) on liseniaatintyössään tutkinut Aurajoessa tapahtuneita kalataloudellisia muutoksia ja niiden taustoja. Aurajoen merkitysten muutoksia on tarkasteltu viimeisten parinkymmenen vuoden aikana, ja merkittävässä roolissa tämän muutoksen taustalla on lohi. Lohen avulla Aurajoen merkitys muuttui – tai muutettiin – aiemmasta viemäristä nykyiseksi virkistys- ja kalastuskohteeksi. Salonen on työssään pohtinut, miksi lohen rooli on Aurajoella niin keskeinen ja miksi Aurajoen kehittäjät käyttivät lohta hyväksi joen kehittämistyössä. Tässä työssä tavoitteena on ollut käsitellä Aurajoen merkitysten muutoksia huomioimalla yhtäaikaista yhteiskunnallista ja biofysikaalista ympäristöä. Työn keskeinen teoreettinen lähtökohta on uusi eläinmaantiede, johon kuuluu monipuolinen ihmisten ja eläinten suhteiden tarkastelu (ks. Salonen 2004).

3.3 Kalastuksen hallinta

3.3.1 Päätöksentekojärjestelmän toimivuus ja tietopohja

Yhteiskunnallisten muutosten, uusien intressiryhmien ja tarpeiden myötä päätöksentekojärjestelmämme on muuttunut monimutkaiseksi yhdistelmäksi omistajapohjaista ja valtion viranomaishallintoa. Omistukseen liittyvän kalastusoikeuden lisäksi on lakiteitse säädetty useita yleisiä kalastusoikeuksia. Samalla on vedetty rajaa yksityisen ja yleisen edun välillä. Lappalainen (2000) on tutkimuksessaan selvittänyt yhteiskunnallisen kehityksen merkitystä kalastusjärjestelyjen kannalta. Tutkimuksen keskeisiä teemoja ovat kalastajaryhmien suhde päätöksentekojärjestelmään ja vedenomistukseen sekä kalastuksen sosiaalinen sääteily.

P. Salmen (2001) toimittamassa artikkelikokoelmassa tarkasteltiin kalastusta, kalankasvatusta ja kalavesien hallintaa tiedon näkökulmasta. Erityistä huomiota on kiinnitetty paikallisen tiedon ja tutkimustiedon merkitykseen kalavarojen hallinnassa. Kalavaroja ja kalastusta koskevassa päätöksenteossa arvostetaan yhä enemmän erilaisia selvityksiä ja tieteellistä tutkimustietoa, mutta kuitenkin paikallisella tiedolla on yhä suuri merkitys sekä kalastajille että päätöksentekijöille. Lappalainen (2001) tarkastelee tiedon merkitystä yhteiskunnan ja sisävesien kalastuskulttuurin muutoksessa. Hän käsittelee esim. luonnonresurssin hallinnan epävarmuuden merkitystä, kalastuskulttuurin ja tiedon ylipaikallistumista sekä kalastajien tiedollista selviämistä yhteiskunnallisessa ympäristössä. J. Salmi ja Huhmarniemi (2001) pohtivat

artikkelissaan Pohjanlahden siiankalastajien paikallista tietoa. He ryhmittelivät paikallisen tiedon kolmeen luokkaan: käytännön tietoon, kalastuksen toiminnalliseen tietoon sekä taloudelliseen, kulttuuriseen ja sosiaaliseen joustavuuteen. Analyysissä käsitellään kalastajien tiedon merkitystä yhteistyöhön perustuvan kalavarojen hallinnan kehittämisessä.

Kalastuksen hallintaa ja päätöksentekojärjestelmän toimivuutta on tutkittu niin Itämeren rannikolla (Lappalainen ym. 2002, Sandström ym. 2002, Salmi J. 2002, Salmi J. ym. 2009), Ahvenanmaan saaristossa (Neuman 2007) kuin sisävesialueellakin (Lappalainen 2000, 2001, 2002, Sipponen 2001, Muje ja Tonder 2002, Vilska 2002). Pohjoismainen ympäristö ja kalatalousstrategia -projekti oli käynnissä Ruotsissa, Suomessa, Ahvenanmaalla ja Virossa vuosina 1999–2001. Sen pyrkimyksenä oli vaikuttaa poliittisiin prosesseihin ja ensisijaisesti kehittää kestävä kalataloutta, kalastusta ja vesiviljelyä. Tämän laajan tutkimuksen tulokset on koottu Sandströmin ym. (2002) projektiraporttiin.

J. Salmi (2002) on selvittänyt kalastuksen järjestämiseen liittyviä ongelmia ja ristiriitoja Rauman kaupungin lähivesillä. Tutkimuksessa on pohdittu kestävä kehityksen periaatteiden huomioon ottamista kalastusta koskevassa päätöksenteossa ja kestävä kehitystä yhteistyön kehittämisen välineenä.

3.3.2 Kalaveden omistajuus, osakaskunta ja kalasusalue

Kalavesien hallinta perustuu Suomessa rannikolla ja sisävesillä pääosin vesialueiden yksityiseen omistukseen. Useimmiten kalavedenomistajat hallitsevat vesiä yhteisesti osakaskunnissa (aiemmin: kalastuskunta). Kalavedenomistajan profiili – tutkimuksessa (ks. luku 2) tehtiin sekä valtakunnallisia kyselyjä koskien kalastuskuntien ja kalastusalueiden toimintaa (Salmi J. ym. 2002) että alueellisia tapaustutkimuksia, joissa perehdyttiin kalaveden käyttöön ja hallintaan liittyviin ongelmiin kalavedenomistajien ja kalastajaryhmien kannalta. J. Salmen ym. (2002) raportissa esiteltiin erikseen kalastuskuntien ja kalastusalueiden toimintaa ja ongelmia koskevien kyselyiden tuloksia, joita vertailtiin aiempina vuosina kerättyihin tietoihin. Tapaustutkimuksissa tarkasteltiin kalaveden omistamisen ja hallinnan motiiveja, niihin liittyviä arvoja ja asenteita, omistajien osallistumista kalavesiä koskevaan päätöksentekoon sekä vesialueen omistamiseen liittyviä ongelmia.

Rannikkoalueella tapaustutkimusalueiksi valittiin Saaristomereltä Velkuan (Salmi J. ym. 2001) ja Nauvon (Salmi P. ja Nordquist 2003) kalastusalueet sekä kaupungin läheistä vesialuetta edustava Raumanmeri (Salmi J. ja Huhmarniemi 2002). Velkuan ja Nauvon kalastusalueilla päätöksenteon haasteellisuutta voimistivat kalavesien paikallisen omistuksen pirstoutuminen ja vesien aktiivinen virkistyskäyttö. J. Salmen ym. (2001) tutkimuksessa aineistoa kerättiin henkilökohtaisten haastattelujen ohella myös kalavedenomistajille suunnatulla postikyselyllä. P. Salmen ja Nordquistin (2003) raportti esittelee eri menetelmin kerättyä tietoa kalavesien hallinnan rakenteista, käytännöistä ja ongelmista. Tapaustutkimusta varten haasteltiin paikallisia kalavedenomistajia, vapaa-ajankalastajia, vapaa-ajanasunnon omistajia, matkailuyrittäjiä sekä kala- ja ympäristöhallinnon edustajia.

J. Salmi ja Huhmarniemi (2002) ja J. Salmi (2002) tarkastelivat hallinnon toimivuutta laajan yhteisö- ja yksityisomistuksen rinnakkaiselon leimaamalla Rauman kaupungin vesialueella. Analyysissä tarkasteltiin kalastajien intressejä ja kalavesien hallintaa. Keskeisiä teemoja olivat muun muassa vapaa-ajankalastus, ammattikalastus, kalastajat, liitännäiselinkeinot,

kalastusalueet sekä kalavedet ja niiden omistus. Osana Kalavedenomistajan profiili –hanketta tarkasteltiin myös Tornionjoen kalaveden omistusta ja intressiryhmiä - erityisesti elinkeinon, turismin ja vaelluskaloja koskevan säätelyn ongelmakenttää (J. Salmi 2004). Tutkimusta varten haastateltiin paikallisia ja ulkopaikkakuntalaisia kalastajia, matkailuyrittäjiä ja hallinnon edustajia.

Mujeen (2000) raportissa selvitettiin vesialueiden käyttäjä- ja omistajaryhmien sekä kalatalousviranomaisen, kalatalousneuvonnan, kalatutkimuksen ja paikallis- ja aluetason päättäjien näkemyksiä vapaa-ajankalastuksen kehittämisestä ja siihen liittyvistä asenteellisista, tiedon kulkuun ja päätöksentekoon osallistumiseen liittyvistä kysymyksistä Keski-Suomessa kahdella kalastusalueella. Toisena Kalavedenomistajan profiili -hankkeen järviolueen tapaustutkimuksena tarkasteltiin Pihlajaveden kalastusalueen vesienomistusta ja intressitahojen näkökulmia (Muje ym. 2001). Raportissa kuvataan Pihlajaveden paikallis- ja aluehallinnon rakennetta kalavedenomistajista ja kalastuskunnista saatujen kvantitatiivisten aineistojen pohjalta. Pääosa aineistosta koostuu laadullisista haastatteluista, joiden analyysi valottaa eri toimijaryhmien kannanottoja ja perusteluja keskeisiin tutkimusteemoihin. Pihlajavedellä erityistarkastelussa olivat saimaannorpan suojelun ja kalastuksen väliset jännitteet.

Muje ja Tonder (2002) toimittivat kirjoituskokoelman, jossa käsiteltiin vesialueiden omistusta ja alueellista hallinnointia. Julkaisussa selvitettiin vesialuehallinnon monimuotoisuuden ja omistajakunnan ei-paikallistumisen hallinnon toimivuudelle asettamia haasteita. Vesialueiden käyttöön liittyvien intressiryhmien lisääntyminen sekä omistaja- että käyttäjäkunnassa ovat lisänneet tarvetta hallinnon tahojen ja käyttäjäkunnan vuoropuhelun lisäämiseen ja aktiiviseen ylläpitämiseen. Suomen vesialuehallinnon alueellinen erilaistuminen tulee kokoelmassa esille kolmessa hallintokulttuureiltaan ja omistusrakenteeltaan erityyppisiä alueita tarkastelevassa artikkelissa. Ne tarkastelevat Järvi-Suomea, rannikkoaluetta sekä Saaristomerta ja Ahvenanmaata. Tonderin ja Mujeen (2002) artikkelissa on selvitetty sitä, mitä seurauksia on vesialueiden omistajakunnan jakautumisella paikallisiin ja ei-paikallisiin. Tutkimuksella etsittiin vastauksia kysymyksiin: mitä omistajakunnan kaupunkilaistuminen merkitsee vesialueiden hallinnon kannalta, millaisia intressejä vesialueiden omistukseen liittyy sekä millaisia ovat paikallisuuden merkitykset ja mittakaavat eri omistajaryhmille?

P. Salmi ja Varjopuro (2001) analysoivat suomalaista vesialueiden omistajuutta ja päätöksentekojärjestelmää IIFET-järjestön kongressijulkaisussa. He vertaavat vesialueiden yksityisomistukseen pohjautuvaa ja monitasoiseksi kehittyntä päätöksentekojärjestelmäämme yleiseen kalastuksen taloustieteessä korostettuun näkemykseen yksityisomistuksen merkityksestä. Suomen järjestelmää ei kuitenkaan voi ymmärtää esimerkiksi markkinamekanismien kautta; vesien omistajuus kytkeytyy pikemminkin paikallisyhteisön päätöksentekomahdollisuuksiin.

Rannikkovesien yksityisomistajuus, kalavesien hallinta ja ristiriidat olivat keskeisinä teemoina myös P. Salmen (2002b) raportissa, joka esitteli tapaustutkimuksen Ruotsin Östhammarin saaristosta. Siinä hyödynnettiin verrattain laajoilla strukturoiduilla lomakekyselyillä ja laadullisilla haastatteluilla kerättyjä aineistoja. Tietoa kerättiin erityisesti paikallisilta ja ei-paikallisilta kalavedenomistajilta sekä kotitarve- ja virkistyskalastajilta. Laadullisissa haastatteluissa olivat mukana myös ammattikalastajat, vapaa-ajankalastuspalvelujen tarjoajat, paikallisryhmien edustajat sekä viranomaiset.

Kalastusalueen roolia vapaa-ajankalastuksen kehittämisessä on pohdittu Laineen (2002) raportissa. Keskeisenä ajatuksena oli kalastusalueiden rakentaminen vapaa-ajankalastusta ja kalataloutta palveleviksi elimiksi, jotka voivat kalastuksen valvonnan ja neuvonnan keinoin muun muassa luoda itsenäistä käytäntöä pyydysmerkontöihin, kiistojen sovitteluun ja mahdollisiin korvauksiin.

Pekka Vilska (2002) on tutkinut Etelä-Savon vesialueiden yhdistämisiä, joissa ensi kertaa hyödynnettiin vesitilusjärjestelyjä vesialuehallinnon toimivuuden kehittämiseksi. Vesitilusjärjestelylaki sekä yhteisälvelain muutos antavat omistajille ja osakaskunnille mahdollisuuksia paikallishallinnon toimivuuden kehittämiseen. Tutkimuksessa selvitettiin, miten vesitilusjärjestelylain antamia mahdollisuuksia on hyödynnetty ja millaisia kokemuksia yhdistämisprosessit ovat tuottaneet. Myöhemmin Vilska tutki vesialueiden yhdistämisen mahdollisuuksia ja pulmakohtia tarkemmin väitöskirjassaan (Vilska 2006). Kalaveden yhteisomistuksen problematiikkaa on pohdittu myös oikeustieteellisestä näkökulmasta (Määttä 2002). Määttän tarkastelu keskittyy vesialueisiin kohdistuvien varallisuusoikeuksien keskusjohtoisen säätelyn muutoksiin, jotka ovat seurausta muun muassa sosiaalisten normien muutoksesta ja yhteisöllisyyden heikkenemisestä.

3.3.3 Yhteishallinta ja vapaa-ajankalastajien osallistuminen päätöksentekoon

Päätöksenteko kalavesilläämme on viime vuosikymmeninä siirtynyt paikalliselta tasolta kohti yli paikallista tasoa. Kalatalouden piiriviranomaisten ja kalastusalueiden tulo irtaannuttivat osittain päätöksentekoa paikalliselta vedenomistajatasolta. P. Salmi ja Muje (2001) tutkivat käyttäjäryhmien osallistumista paikalliseen päätöksentekoon ja laajempaan päätöksentekoprosessiin. Pääaineisto koostui kalastajien, päättäjien ja muiden osakkaiden henkilökohtaisista teemahaastatteluista kahdella järvellä.

P. Salmi (2002a) analysoi Saaristomereltä kerätyn aineiston avulla paikallista omistajuutta ja elinkeinoja painottavan näkökulman ja vapaa-ajankalastusmahdollisuuksien laajentamisenäkökulman välistä kiistaa, joka kiteytyi läänikohtaisen viehekalastusluvan vastustamiseen. P. Salmi teki myös vertailua Ahvenanmaan tilanteeseen, jossa hallintamalli on säilynyt Saaristomereen verrattuna huomattavasti suojatumpana ei-paikallisten intressien vaikutuksilta.

Lappalainen (2002) tarkasteli perinteistä yhteishallintaa ja sen yhtäläisyyksiä modernin kalavesihallinnon muutostarpeiden kanssa. Artikkelissa pohdittiin hallinnollisista rajoista riippumattomia vesialueiden käytön ongelmia, joita eriytyneiden intressien aikana ilmenee yhä useammin. Varjopuron ja P. Salmen (2003) laatima luku yhteishallintaa käsittelevässä kansainvälisessä kirjassa selvitti vapaa-ajankalastajien osallistumista yhteishallintaan sekä Suomen olosuhteissa että laajemmin muissa maissa. Vapaa-ajankalastajat ovat monesti tärkeä intressitaho, jonka osallistuminen päätöksentekoprosessiin ei kuitenkaan aina ole yhtä ilmeistä kuin ammattikalastajien.

P. Salmi ym. (2008) pohtivat vapaa-ajankalastusta koskevan päätöksenteon mittakaavaa ja intressitahojen osallistumista kalastuksen hallintaan vapaa-ajankalastuksen maailmanlaajuisia haasteita käsittelevässä kirjassa. Siinä vertailtiin Hämeen, Turun saariston, Ahvenanmaan ja Ruotsin Östhammarin saariston tapauksia. Kalastuksen hallinnan mittakaava on tärkeä aihe erityisesti laajojen yleiskalastusoikeuksien ja kalastuksen paikallisen hallinnan välisissä jän-

nitteiden vuoksi. Kirjoituksessa vertailtiin eri tapausalueiden kalastajaryhmiä ja kalastuksen hallintainstituutioiden toimivuutta. Tältä pohjalta pohdittiin kalastuksen biologisen, sosioekonominen, yhteisöllisen ja institutionaalisen kestävyuden edellytyksiä.

3.4 Vapaa-ajankalastus, kalastuksen säätely, kalakannat ja ympäristö

3.4.1 Vapaa-ajankalastuksen säätelytarpeet

Vapaa-ajan kalastuksen saalis on merkittävä osa Suomen kokonaiskalansaalista. Noin kolmannes kaikesta ravinnoksi käytetystä kalasta on vapaa-ajankalastajien itse pyytämää. Vapaa-ajankalastajien lukumääristä, kalastuspäivistä ja saaliista on tilastotietoa runsaasti saatavana.

Vapakalastuksen puolella suurin säätelyn tarve on lohikalojen jokipyynnissä. Nämä lajit ovat vapaa-ajankalastajien halutuimpia pyyntikohteita, mutta niiden kannat ovat pääsääntöisesti istutusten varassa. Tutkimusta on tehty kalastuksen säätelystä muun muassa luonnonvaraisten taimenkantojen suojelemiseksi (mm. Kallio-Nyberg ym. 2002). Oinosen ja Sauran (2002) tutkimuksessa tarkasteltiin Vantaanjokeen istutettujen meritaimenten kalastuksen kehitystä ja istutusten tuottavuutta. Tutkimuksessa on selvitetty myös erilaisten pyyntimuotojen osuuksia istutettujen taimenten pyynnissä sekä istukkaiden tuottaman saaliin jakaantumisesta Suomenlahden kalastusalueiden kesken. Rinteen ja Sauran (2003) tutkimuksessa arvioitiin harjuskannan ja yksilöiden koon riittävyyttä, jotta harjusta voitaisiin hyödyntää vapaa-ajan- ja matkailukalastuksessa Kymijoella. Vapaa-ajankalastajan odotuksia kalakantojen hoidolle on myös selvitetty (Lehtonen 2002).

Sutela ja Mutenia (2001) tekivät kirjallisuuskatsauksen pohjoisten tekojärvien kalataloudesta. Kirjallisuuskatsauksen lähtökohtana oli suunniteltu hanke Lokan ja Porttipahdan tekojärvien kalatalouden kehittämiseksi. Tavoitteena oli koota kirjallisuudesta sellaista tietoa, joka on sovellettavissa ja hyödynnettävissä näiden tekojärvien kalatalouden kehittämisessä. Länsmanin ym. (2005) raportissa on kartoitettu kalastusmatkailijoiden näkemyksiä kalastuksen järjestämisestä Näätsmäjoella. Lisäksi on selvitetty luonnon kulumista, palvelurakenteiden tarpeellisuutta ja kalakantojen tilaa. Länsmanin ja Niemelän (2010) tekemä selvitys keskittyy Tenojoen Suomen puoleisten sivujokien lohenkalastuksen muutoksiin ja säätelytarpeisiin.

Luonnonvaraisesti lisääntyvät kalakannat ovat tärkein vapaa-ajankalastuksen kohde, mutta hyvin suunnitelluilla istutuksilla voidaan lisätä kalavesien tuottoa ja vetovoimaa. Tärkeää on kuitenkin seurata istutusten tuloksia ja säätää istutuksia ja kalastusta saatavien tulosten perusteella. Pohjoisen Itämeren luonnonlohikantojen suojelemiseksi häviämiskannat aloitettiin monilla kutujoilla kalanviljelylaitoksissa kasvatettujen lohenpoikasten istutukset. Romakkaniemi (2008) on tutkinut poikasistutusten vaikutuksia lohen luonnonkantoihin. Työ keskittyy Itämeren suurimman lohijoen, Tornionjoen, lohikantaan 1980-luvulta nykyhetkeen. Kalastusta on tutkittu myös Kuusamon erinomaisilla taimenjoilla, missä kalastaa sekä paikallisia kalastuksen harrastajia että ulkopaikkakuntalaisia luontomatkailijoita (Saraniemi ym. 2008). Tutkimuksessa on selvitetty niin Suomen kuin Venäjän puolen kalastuksen voimistumisen vaikutuksia taimenkannalle ja toimenpiteitä kannan säilymiseksi. Jokikokon ym. (2009) tutkimuksessa on esitelty Simojoen lohikannan tilaa 2004–2008. Erityisesti on tarkasteltu

vaelluspoikasmäärien ja jokipoikastiheyksien kehitystä, mutta mukana on myös tuloksia lunastettujen lupien määristä ja vapakalastussaaliista.

Verkkosäätelyn vaikutuksia saimaannierian eloonjääntiin ja kalastukseen Puruvedellä on selvitetty Kolarin ja Hirvosen (2008) tutkimuksessa.

Airaksisen ym. (2006) tutkimusraportissa esitellään maakunnallinen järvitaimenhanke, joka toteutettiin Keski-Suomen TE –keskuksen, kuntien kalastusalueiden ja yritysten rahoituksella vuosina 2003–2006. Sen päätavoitteena oli luonnonvaraisen taimenkannan elvyttäminen ja taimeneen maakunnassa vahvasti tukeutuvan kalastusmatkailun edellytysten parantaminen. Järvitaimen Keski-Suomessa –hankkeen koskikalastuskyselyjen ensimmäisessä osassa (Airaksinen ja Valkeajärvi 2005a) on keskitytty koskikohteiden saalistietojen tarkasteluun. Raportissa on esitetty monipuolinen läpileikkaus Keski-Suomen koskikalastuskohteiden pyyntiponnistuksesta ja saaliista vuodelta 2004. Tarkastelun kohteena on erityisesti taimensaaliin kojojakauma sekä istukkaiden ja luonnonkalan suhde taimensaaliista. Näiden lisäksi raportissa on tarkasteltu myös pyyntiponnistusta ja saaliskertymää kalastusmuodoittain sekä kalastajien suhtautumista saalistalojen vapauttamiseen sekä kohteiden. Hankkeen toisen osan (Airaksinen ja Valkeajärvi 2005b) kyselyllä selvitettiin, millaisia koskikohteiden kalastajat ovat ja millaisia ovat heidän käsityksensä ja toiveensa eri koskikohteiden osalta (ks. luku 3.2.2). Valkeajärven ym. (2008) raportissa on tarkasteltu Könkköjoen taimen- ja harjuskantojen kehitystä ja tämänhetkistä tilaa, kalansaaliista sekä kalastajien näkemyksiä kohteen nykyisistä säännöistä. Päijänteen luonnonvaraisen taimenen nykytilaa ja kalastuksen vaikutusta kantoihin on selvitetty useissa tutkimuksissa (Syrjänen ym. 2007, Syrjänen ja Valkeajärvi 2008, Syrjänen ja Valkeajärvi 2010).

3.4.2 Ympäristömuutokset ja vapautetun kalan selviytyminen

Suomessa ei 2000-luvulla ole tehty kovin monta tutkimusta, jossa selvitetään ympäristömuutosten merkitystä vapaa-ajankalastukselle. Lappalaisen ja Pönnin (2000) tutkimus käsittelee rehevöitymisen vaikutuksia vapaa-ajankalastukseen Suomenlahdella. Kalastajien havaintoja pyydyksissä tapahtuneista kalakuolemista Selkämerellä 1980-luvulla on tarkasteltu Lehtosen ja Järvisen (2000) tutkimuksessa. Veden puhdistumisen ja vaelluskalojen istutusten vaikutuksia vapakalastukseen on selvitetty Mikkolan ym. (2000) tutkimuksessa. Siinä on tarkasteltu, miten lohen, meritaimenen ja vaellussiian istutukset ja kalastus ovat kehittyneet Kymijoen 1990-luvulla ja millaisia rahavirtoja vaelluskalojen pyyntiin liittyy. Tutkimuksessa on myös selvitetty vapakalastajien ja jokisuun verkkokalastajien mielipiteitä Kymijoen tilasta sekä vaelluskalojen hoidon ja kalastuksen kehittämistarpeista.

Myös pyydystä ja päästä –kalastuksen biologisia vaikutuksia on Suomessa tutkittu vähän. Tämä kalastusmuoto on erityisen suosittua hauenkalastajien keskuudessa. Koski (2009) on opinnäytetyössään tutkinut pyyntitapahtuman vaikutusta hauen elinkelpoisuuteen. Työssä kartoitettiin pyydä ja päästä -kalastuksen hauelle aiheuttamia vammoja. Vesikon (2010) tuoreessa pro gradu –tutkielmassa taas selvitetään koukun koon ja väkäsien vaikutusta taimenelle aiheutuviin vaurioihin, verenvuotoon ja koukun kiinnipysymiseen perhokalastuksessa.

3.5 Teoreettis-metodologiset lähestymistavat

3.5.1 Vapaa-ajankalastusta tutkitaan monitieteisin lähestymistavoin

Vapaa-ajankalastustutkimuksissa sovelletut tiedonkeruun ja analyysin keinot kumpuavat monien eri tieteenalan lähestymistavoista ja metodologisista käytännöistä sekä niiden yhdistelmästä. Esimerkiksi luonnontieteelliseksi luokitellussa tutkimuksessakaan kyse ei ole pelkästään luonnonilmiöiden tarkastelusta vaan myös ihmisen, tässä vapaa-ajankalastajan, toiminta kuuluu siihen oleellisena osana. Tästä syystä kalantutkimus on ollut jo pitkään kiinnostunut ammattikalastuksen ohella myös vapaa-ajankalastuksesta sekä sen laajuudesta ja merkityksestä. Laajat lomakekyselyt ovat olleet tärkeä human dimensions –koulukunnan mukainen aineiston keruumetodi niin tilastojen kuin tarkempien tarkastelujenkin laatimiseksi.

Aas ja Ditton (1998) ovat peränneet eurooppalaiseen vapaa-ajankalastustutkimukseen laajempaa yhteiskuntatieteellistä tutkimusotetta human dimensions –tutkimuksen ohelle. Suomessa yhteiskuntatieteellistä vapaa-ajankalastustutkimusta on tehty verrattain monipuolisesti, vaikka esimerkiksi historiaan, lainsäädäntöön tai psykologiaan liittyviä tarkasteluja on ollut verrattain vähän. Sosiologiassa kehitettyjä laadullisia tutkimusmenetelmiä on käytetty verrattain usein määrällisten menetelmien lisäksi ja ohella. Erityisesti tapaustutkimuksissa on yhdisteltä laadullisia ja määrällisiä aineiston keruun ja analyysin keinoja. Samalla on yhdisteltä erilaisia aineistotyyppejä ja –lähteitä. Tällaisella aineisto- ja menetelmätriangulaatiolla on pyritty edistämään tulosten luotettavuutta.

3.5.2 Aineiston keruu ja analysointi

Vapaa-ajankalastustutkimusten aineistonkeruumenetelmistä eniten käytettyjä ovat olleet postikyselyt. Valtakunnallisia valmiiksi strukturoituja lomakekyselyjä on käytetty esimerkiksi Suomi kalastaa –tutkimuksessa (mm. Toivonen ym. 2002, Toivonen ym. 2003a ja b, Toivonen 2006) ja Pohjoismaisen vapaa-ajankalastuksen taloudellista arvoa (mm. Toivonen 2002a, Toivonen 2008a) ja ekologisista ja sosiaalisista arvoja (Toivonen ym. 2004) tutkittaessa. Myös vapaa-ajankalastajan profiili -tutkimuksen aineisto kerättiin valtakunnallisella postikyselyllä (Mikkola ja Yrjölä 2001a, Mikkola ja Yrjölä 2001b, Mikkola ja Yrjölä 2003). Tutkimusaineistona on käytetty myös tilastoja. Vapaa-ajankalastuksen saaliita ja kalastajamääriä on tilastoitu jo useiden vuosikymmenien ajan, ja näillä tilastoilla on ollut tärkeä merkitys virkistys- ja kotitarvekalastustutkimusten aineistona.

Laadullisilla henkilökohtaisilla teemahaastatteluilla on ollut lomakekyselyjen ohella merkittävä asema aineistonkeräyksessä. Erityisesti kalastuskiistoja koskevissa tutkimuksissa ja Kalavedenomistajan profiili –hankkeen tapaustutkimuksissa merkittävä osa aineistosta kerättiin henkilökohtaisilla haastatteluilla eri toimijaryhmien parissa (mm. Muje 2000, Muje ym. 2001, Muje ja Tonder 2002, Salmi J. ym. 2001, Salmi J. ja Huhmarniemi 2002, Salmi P. ja Nordquist 2003). Laadulliseen haastatteluaineistoon perustuu myös muun muassa J. Salmen (2008) tutkimus. Edellä mainituissa tapaustutkimuksissa on tyypillisesti yhdisteltä eri tavoin kerättyä laadullista ja määrällistä aineistoa. Myös esimerkiksi Tonder ja P. Salmi (2005) lähestyivät tutkimusongelmaansa erilaisten haastattelujen, osallistuvan havainnoinnin sekä erilaisen tallennetun kulttuuriperinteen (kirjat, lehdet, esineet, äänitteet) avulla.

Aineiston analyysi sisältää tyypillisesti menetelmän valinnan, aineiston muokkauksen menetelmän vaatimaan muotoon, analyysin suorittamisen, tulosten kokoamisen ja tulkinnan sekä arvioinnin ja johtopäätökset. Analyysi voidaan karkeasti jakaa aineistolähtöiseen analyysiin, jossa pyritään luomaan tutkimusaineistosta teoreettinen kokonaisuus, ja teorialähtöiseen analyysiin, joka nojaa tiettyyn teoriaan, malliin tai auktoriteetin esittämään ajatteluun. Usein analyysi sisältää jonkinlaisen luokittelun toteuttamisen. Esimerkiksi Laakkosen (2006) tutkimuksessa analyysikehikkona toimii haastatteluissa käytetty teemoittelu, ja lisäksi haastatteluissa syntyneitä tekstejä tarkasteltiin diskursiivisesti. Tonderin ja Salmen (2005) tutkimuksessa aineiston analyysissä keskityttiin etsimään ihmisten luontosuhdetta kuvaavia piirteitä sekä erilaisia käsityksiä ympäristöstä ja luonnosta yleensä.

Vapaa-ajankalastuksen taloudellisia ulottuvuuksia on tutkittu esimerkiksi maksuhalukkusmetodin avulla. Laitisen ym. (2004) tutkimuksessa on yhdistetty PESTE -analyysi, skenaarioiden suodatinmalli ja toimintaskenaariotyöskentelyn prosessi. PESTE -analyysi on apumenetelmä, jolla selvitetään ilmiön tai organisaation poliittista, ekonomista, sosiaalista, teknistä ja ekologista tilaa ja tulevaisuutta.

3.5.3 Survey-menetelmien kehittäminen

Kalastustiedustelun menetelmävertailua tehtiin jo 1990-luvulla (Moilanen 1996). Vapaa-ajankalastuksen kyselytutkimusten metodologisia, käsitteellisiä ja otantakäytäntöjä on selvitetty muun muassa monikansallisen kalastuskyselyn järjestämisen yhteydessä (Roth ym. 2001). Samanaikaisuus ja -muotoisuus ovat perusedellytyksenä, ja huomiota on kiinnitetty postitusmenettelyyn ja kyselytutkimuksen hintaan ja erityisesti siihen, kuinka hankkia yhteismitalliset näytteet eri maista.

Kokemuksia vapaa-ajankalastuskyselyistä pohdittiin Vapaa-ajankalastuksen surveymenetelmät –seminaarissa (Toivonen ja Ahvonen 2003) muun muassa teemalla Projektityöskentely ja uudet tekniikat postikyselytutkimuksissa (Toivonen 2003) ja Vapaa-ajankalastustilastoinnin kehitys (Moilanen ja Ahvonen 2003). Postikyselytutkimusten ongelmana on muun muassa vastauskato. Kekäläinen (2002, 2003) on tutkinut sen vaikutuksia ja niiden korjaamista vapaa-ajankalastuskyselyissä.

4. Vapaa-ajankalastustutkimusta muissa maissa

4.1 Human dimensions – Pohjois-Amerikan tutkimussuuntaus

Tässä luvussa tarkastellaan lyhyesti kansainvälistä vapaa-ajankalastustutkimusta viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana. Merkittävä osa vapaa-ajankalastusta koskevaa tutkimusta tehtiin 1900-luvun lopulla Pohjois-Amerikassa osana ns. human dimensions –lähestymistapaa. Robert B. Ditton (1996) korostaa kirjoituksessaan Human Dimensions in Fisheries, että kalastusta koskeva päätöksenteko on aiemmin ollut lähes pelkästään biologisen koulutuksen saaneiden henkilöiden tuottaman tiedon varassa. Human dimensions –tutkimus tasapainottaa

tätä tilannetta tuottamalla erilaisten strukturoitujen kyselyjen avulla tietoa esimerkiksi kalastajista, heidän käyttäytymisestään ja tarpeistaan.

Euroopassa havaittiin 1990-luvulla, että vapaa-ajankalastuksesta on hyvin vähän tietoa ja tutkimusta. Esimerkiksi vapaa-ajankalastajien kokonaismäärät tunnettiin vain harvoissa maissa. Tiedon puutteet olivat pontmina ensimmäiselle kansainväliselle vapaa-ajankalastussymposiumille, jonka Euroopan sisävesikalastuskomissio EIFAC järjesti Irlannissa vuonna 1996. Vapaa-ajankalastuksen yhteiskunnallisia, taloudellisia ja hallinta-aiheita käsittelevästä symposiumin tuloksista julkaistiin ensimmäinen vapaa-ajankalastustutkimusta kokoava kirja (Hickley ja Tompkins 1998).

Aas ja Ditton (1998) pohtivat EIFACin vapaa-ajankalastussymposiumin julkaisussa miksi sosioekonominen ja human dimensions -tutkimus oli saanut enemmän jalansijaa Yhdysvalloissa ja Kanadassa verrattuna Eurooppaan. Pohjoisamerikkalaisessa North American Journal of Fisheries Management sarjassa oli julkaistu vuosina 1992–1995 huomattavasti enemmän human dimensions –tyyppisiä kirjoituksia kuin vastaavana aikana eurooppalaisessa Fisheries Management and Ecology sarjassa. Aas ja Ditton selittävät tätä eroa yhteiskuntatieteen erilaisilla traditioilla ja kalastuksen hallintojärjestelmien erilaisuudella, mikä vaikuttaa tutkimuksen suuntautumiseen.

Pohjois-Amerikassa vapaa-ajankalastusoikeudet ovat julkishallinnon piirissä, joten kalastajien toimintaa ja asenteita kartoittaville kyselytutkimuksille on päätöksentekijöiden piirissä koettu selkeä tarve. Euroopassa yleinen kalavesien yksityisomistus aiheuttaa konflikteja kalavesien omistajien ja käyttäjien välille. Konfliktit puolestaan edellyttävät yhteiskuntatieteellistä tutkimusta, jossa Aasin ja Dittonin (1998) mukaan ei Euroopassa ollut juurikaan edistytty. Sisävesikalastuksen hallinnointiin liittyvään yhteistieteelliseen tutkimukseen Aas ja Ditton laskevat kuuluvan monia tieteenaloja, kuten lainsäädännön tutkimuksen, politiikan tutkimuksen, taloustieteen, sosiologian, psykologian, historian tutkimuksen ja antropologian.

4.2 Konferenssit vapaa-ajankalastustutkimusten muutosten heijastajina

Vapaa-ajankalastuskonferenssit ja niiden pohjalta tehdyt julkaisut ovat olleet tärkeitä vuorovaikutuksen ja tietämyksen edistäjiä alalla, jota on tutkittu verrattain vähän. EIFACin Irlannissa järjestämän symposiumin jälkeen on pidetty maailman vapaa-ajankalastuskonferensseja kolmen vuoden välein. Niihin on osallistunut kalastajien edustajia, päätöksentekijöitä ja tutkijoita pääosin Euroopasta, Pohjois-Amerikasta ja Australiasta. Kokouksen teemat ovat vaihdelleet ja painottuneet sen mukaan missä maanosassa konferenssi pidetään. Irlannissa vuonna 1996 pidetyn symposiumin esitysten pääpaino oli vapaa-ajankalastuksen maakohtaisissa yleiskuvauksissa (esim. Jantzen 1998, Marini 1998, Vacha 1998), mutta myös kalastuksen hallintaan (Cowx 1998), vapaa-ajankalastajan näkökulmaan (Aas ja Ditton 1998) ja eläinten hyvinvointiin (Berg ja Rösch 1998) liittyviä tutkimuksia esiteltiin.

Kanadassa 1999 järjestetyn konferenssin otsikkona oli ”Vapaa-ajankalastuksen hyötyjen arvioiminen”. Konferenssilla oli kolme tavoitetta: listata ja arvioida vapaa-ajankalastuksen edut, tunnistaa ja tarkentaa haluttuja taloudellisia, yhteiskunnallisia ja ekologisia piirteitä ja hyväksyä vapaa-ajankalastus yhdeksi maailman kalastustoiminnan sektoriksi. Esitysten pääteemoina olivat kalastuksen hallinta (esim. Golden 1999, Gautam ja Hicks 1999), taloudelli-

nen tutkimus (esim. O’Bara 1999, Sumaila 1999) ja vapaa-ajankalastuksen maakohtaiset kuvaukset (esim. Lyons ym. 1999). Kokouksen tulokset on koottu konferenssijulkaisuun (Pitcher 1999).

Vuonna 2002 Australiassa pidetyssä konferenssissa käsiteltiin vapaa-ajankalastuksen kestävään kehitykseen uudella vuosituhanella liittyviä asioita. Konferenssi oli nimeltään “Alueellinen kokemus maailmanlaajuisiksi ratkaisuksi”, ja sen teemoja olivat ekologisesti kestävä kehitys ja ekologiset hallinnan lähestymistavat, tutkimusmenetelmät, vapaa-ajankalastuksen arvot, vapaa-ajankalastuksen hallinta, kehityskysymykset sekä vapaa-ajankalastus ja perinteinen kalastus. Tulokset koottiin konferenssijulkaisuun (Coleman 2003). Kuten edellisessä konferenssissa, tälläkin kertaa kalastuksen hallintaan liittyvät tutkimukset (esim. Cowx 2003, Gaughan 2003, Sumner 2003) olivat enemmistönä. Tutkimuksia pyydystä ja päästä –kalastuksen vaikutuksista oli mukana edelliskonferenssia enemmän (esim. St John 2003, Wilde 2003). Vapaa-ajankalastajan näkökulma oli myös edustettuna (esim. Arlinghaus ja Mehner 2003).

Vapaa-ajankalastuksen kehityssuunnat maailmanlaajuisesti, resurssien hallinnan haasteet ja kehityshaasteet olivat Norjassa 2005 järjestetyn konferenssin pääteemoina. Vapaa-ajankalastuksen maakohtaiset yleiskuvaukset (esim. Arlinghaus 2008a, Eriksson 2008) ja pyydystä ja päästä –kalastukseen liittyvät tutkimukset (esim. Schratwieser 2008) olivat pääosassa konferenssin ohjelmassa. Vapaa-ajankalastuksen kehitystä (esim. Cowx ja Arlinghaus 2008), kalastusmatkailua (Borch ym. 2008) sekä kalastuskilpailuja (esim. Evans 2008) käsitteleviä tutkimuksia esiteltiin myös. Konferenssin tuloksista on koottu kirja (Aas 2008), jossa esitellään eri teemoihin liittyvät tutkimukset.

Vuosina 1999–2005 pidettyjen vapaa-ajankalastuskonferenssien kymmenen tärkeintä aiheetta olivat vapaa-ajankalastuksen maakohtaiset kuvaukset, kalastuksen hallinta, tapaustutkimukset, taloudellinen analysointi, vapaa-ajankalastuksen kehitys ja kalastusmatkailu, pyydystä ja päästä –kalastus, kalataloustilastot ja kyselytutkimukset, ihmisenäkökulma, kalastus suhteessa ympäristömuuttujiin sekä määrärahojen jakaminen ja käyttäjäristiriidat. Kalakantojen ja kalastusmahdollisuuksien ylläpito ja kehittäminen on ollut keskeinen aihekokonaisuus. Myös kalastusmatkailuun ja yleensä vapaa-ajankalastuksen rooliin maaseudun kehittämisessä kiinnitettiin huomiota. Huoli vapaa-ajankalastuksen tulevaisuudesta ja uusien kalastajien saamisesta harrastuksen piiriin tuli esiin monessa esityksessä.

Vapaa-ajankalastuksen säätely mielletään keinoksi suojella kalalajeja, joten vapaa-ajankalastuksen merkitys eri kalakantojen kestävyydelle on kestoaihe. Vuonna 2008 USA:ssa pidetyssä konferenssissa australialaiset ja yhdysvaltalaiset tutkijat pohdiskelivat merien suojelun alueiden merkitystä vapaa-ajankalastuksen kannalta. Myös ilmastonmuutoksen merkitystä käsiteltiin. USA:n konferenssissa painotettiin kalantutkimuksen ja vapaa-ajankalastajien välisen yhteistyön tiivistämistä esimerkiksi vapautettujen kalojen merkinnässä. Kalastajien tiedon, taidon ja aktiivisuuden hyödyntäminen oli tärkeä lähtökohta myös lukuisissa muissa paikallislähtöistä hallintaa ja kalataloustahojen kumppanuutta korostavissa alustuksissa.

4.3 Pyydystä ja päästä –tutkimus suosittua

Pyydystä ja päästä –kalastusta tutkitaan yhä yleisemmin. Aiheesta keskusteltiin sekä Norjassa vuonna 2005 että USA:ssa vuonna 2008. Norjan konferenssissa esitettiin tutkimuksia kalojen selviytymisestä ja erilaisten kalastustekniikoiden vaikutuksista takaisin päästettyihin kaloihin. Samassa työryhmässä käsiteltiin myös pyydystä ja päästä –kalastuksen yleistä hyväksyttävyyttä ja merkitystä kalastajaryhmien välisten suhteiden kannalta. Norjan konferenssista julkaistun kirjan pyydystä ja päästä –kalastusta käsittelevään lukuun (Policansky 2008) on koottu sen ”biologisia ja sosioekonomisia vaikutuksia” käsitteleviä tarkasteluja, kuten vapautettujen kalojen selviytymistä koskevat tutkimukset sekä pyydystä ja päästä –kalastuksen eettisyyttä käsittelevä kirjoitus (Arlinghaus 2008b). Myös USA:ssa pidetyssä konferenssissa nostettiin esiin pyydystä ja päästä –kalastuksen vaikutukset kalakantoihin, mutta harvoin tarkasteltiin sen yhteiskunnallista hyväksyttävyyttä.

Pyydystä ja päästä –kalastuksesta on tullut suosittu tutkimusaihe myös laajemmin kuin vapaa-ajankalastuskonferenssien esityksissä. Suosiota selittää yleinen lisääntynyt huoli ympäristöstä ja kalakantojen kestävydestä sekä aiheeseen sisältyvä ristiriitaisuus: pyydystä ja päästä –kalastusta pidetään sekä uhkana että mahdollisuutena kalavarojen kestävä käytön kannalta (esim. Näslund et al. 2005). Pikaisella haulla voi havaita, että pyydystä ja päästä –kalastukseen liittyviä tutkimuksia on julkaistu yhtä paljon kuin muuta vapaa-ajankalastustutkimusta yhteensä. Pääosa julkaisuista käsittelee kalojen vapauttamisen biologisia seurauksia. Arlinghaus ym. (2007) ovat tehneet laajan monitieteisen katsauksen pyydystä ja päästä –kalastuksen historiallisiin, eettisiin, yhteiskunnallisiin ja biologisiin näkökulmiin. Samalla he listaavat lukuisia jatkotutkimustarpeita.

Pyydystä ja päästä –kalastukseen liittyvien tutkimusten lisäksi aihepiirit ovat säilyneet pitkälti entisellään. Vapaa-ajankalastajien toimintaa, preferenssejä ja motivaatioita on edelleen tutkittu 2000-luvulla. Myös vapaa-ajankalastuksen taloudellista arvoa ja vapaa-ajankalastuksen suhdetta ympäristön tilaan on tutkittu. Eurooppalainen vapaa-ajankalastustutkimus on lisääntynyt merkittävästi 2000-luvulla erityisesti Saksassa, jossa Robert Arlinghausin vetämä ryhmä on saanut järjestettäväkseen vuoden 2011 maailman vapaa-ajankalastuskonferenssin.

Tutkimusten aihepiirien muutoksista huolimatta niiden lähestymistavat eivät ole ainaakaan yhteiskuntatieteiden osalta merkittävästi monipuolistuneet siitä tilanteesta, josta Aas ja Ditton (1998) edellä mainitsivat. Esimerkiksi historiallista, poliittista, sosiologista tai antropologista vapaa-ajankalastustutkimusta on ollut vähän. Kalastuselinkeinon osalta on jo pitkään tehty monipuolista yhteiskuntatieteellistä analyysia ristiriitojen hallitsemiseksi ja yhteishallinnan kehittämiseksi. Vapaa-ajankalastusta on harvoin otettu huomioon näissä tarkasteluisissa (Salmi P. ym. 2008). Poikkeuksena tästä on Wilsonin ym. (2003) toimittamaa kirja *The Fisheries Co-management Experience*, jossa käsiteltiin vapaa-ajankalastajia yhtenä kalastuksen yhteishallinnan toimijatahona (Varjopuro ja Salmi 2003).

Viitteet

- Aas, Ø. (ed.) 2008. Global challenges in recreational fisheries. Blackwell Publishing, 364 p.
- Aas Ø. & Ditton R. B. 1998. Human dimension perspectives on recreational fisheries management. In: Hickley, P. & Tompkins, H. (eds) *Recreational Freshwater Fisheries. Social, Economic and Management Aspects*. Oxford Fishing News Books, Blackwell Science. pp. 153–164.
- Airaksinen, M. ja Valkeajärvi, P. 2005a. Vapakalastus Keski-Suomen koskilla vuonna 2004. Osa I. saalis ja pyyntiponnistus. Kala- ja riistaraportteja 360. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Jyväskylä. 26 s. + 3 liitettä.
- Airaksinen, M. ja Valkeajärvi, P. 2005b. Vapakalastus Keski-Suomen koskilla vuonna 2004. Osa II. Kalastajien näkemyksiä kalastuksen järjestelyistä ja taimenkantojen hoidosta. Kala- ja riistaraportteja 362. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Jyväskylä. 27 s. + liite.
- Airaksinen, M., Valkeajärvi, P., Honkanen, V. ja Syrjänen, J. 2006. Järvitaimen Keski-Suomessa – elämyksestä elinkeinoksi. Kala- ja riistaraportteja 386. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki. 57 s. + 2 liitettä.
- Alasalmi, M. ja Salo, H. 2004. Auttaako kalatalouden ohjauksen rahoitusväline? Arvio Hämeen TE-keskuksen kalatalousyksikön elinkeinokalatalousyritysten tilasta ja KOR-rahoituksen vaikutuksesta yrityksiin. Jyväskylän yliopisto. Ympäristöntutkimuskeskus. Tutkimusraportti 65. 39 s. + liite.
- Arffman, J. 1993. Suomen kehitysmahdollisuudet kansainväliseksi kalastusmatkailumaaksi. Matkailun koulutus- ja tutkimuskeskus E: 47.
- Arlinghaus, R. 2008a. Chapter 2.5 The social and economic significance of recreational fishing in Germany. In: Aas Ø (ed.) *Global challenges in recreational fisheries*. Blackwell Publishing, 364 p.
- Arlinghaus, R. 2008b. Chapter 11.5 The challenge of ethical angling: The case of C&R and its relation to fish welfare. In: Aas Ø (ed.) *Global challenges in recreational fisheries*. Blackwell Publishing, 364 p.
- Arlinghaus, R. & Mehner, T. 2003. Characteristics of anglers living in the metropolitan area of Berlin (Germany): implications for urban fisheries management and research. In: Coleman, A.P.M. (ed.) *Regional Experiences for Global Solutions. Proceedings of the Third World Recreational Fishing Conference*, May 21–24, 2002. Northern Territory, Australia. pp. 117–120.
- Arlinghaus, R., Cooke, S. J., Lyman, J., Policansky, D., Schwab, A., Suski, C., Sutton, S. G. & Thorstad, E. B. 2007. Understanding the complexity of catch-and-release in recreational fishing: an integrative synthesis of global knowledge from historical, ethical, social, and biological perspectives. *Reviews in Fisheries Science* 15: 75–167.
- Berg, R. & Rösch, R. 1998. Animal welfare and angling in Baden-Württemberg, Germany. In: Hickley, P. & Tompkins, H. (eds.) *Recreational Freshwater Fisheries. Social, Economic and Management Aspects*. Fishing News Books, Blackwell Science, Oxford. pp. 88–92.
- Borch, T., Aas, Ø. & Policansky, D. 2008. Chapter 13 International fishing tourism: Past, present and future. In: Aas Ø (ed.) *Global challenges in recreational fisheries*. Blackwell Publishing, 364 p.
- Coleman, A. P. M. (ed.) 2003. *Regional Experiences for Global Solutions. The Proceedings for The 3rd World Recreational Fishing Conference*, 21–24 May 2002, Northern Territory, Australia. Fisheries Report 67. 269 p.
- Cowx I. G. 1998. Aquatic resources planning for resolution of fisheries management issues. In: Hickley, P. & Tompkins, H. (eds) *Recreational Freshwater Fisheries. Social, Economic and Management Aspects*. Oxford: Fishing News Books. Blackwell Science. pp. 97–105.
- Cowx, I. G. 2003. Recreational fisheries: options for the future. In: Coleman, A. P. M. (ed.) *Regional Experiences for Global Solutions. Proceedings of the 3rd World Recreational Fisheries Conference*, May 21–24, 2002. Northern Territory, Australia. Fisheries Report 67. pp. 199–202.
- Cowx, I. G. & Arlinghaus, R. 2008. Chapter 17 Recreational fisheries in the twenty-first century: Towards a code of conduct. In: Aas Ø (ed.) *Global challenges in recreational fisheries*. Blackwell Publishing, 364 p.
- Ditton, R. B. 1996. Human Dimensions in Fisheries. In: Ewert, A. W. (ed.) *Natural Resource Management: The Human Dimension*. Westview Press, Boulder, CO. pp. 73–90.

- Eisto, I. 2003. Ruunaan retkeilyalueen kävijät ja paikallistaloudelliset vaikutukset. *Metsähallituksen luonnon-suojelujulkaisuja A* 143. 75 s.
- Eriksson, T. 2008. Chapter 2.9 Recreational fishing in Sweden. In: Aas Ø (ed.) *Global challenges in recreational fisheries*. Blackwell Publishing, 364 p.
- Erkinaro, J. 2003. Tenon lohikanta vieläkin voimissaan. Teoksessa Ari Leskelä (toim.). *Kalavesien hoidon uudet tuulet. Kalantutkimuspäivät 2003. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Kala- ja riistaraportteja* 291: 29–31.
- Ermala, M. 2002. Suomen näkyvät kalastusmatkailun kohdemaana. Julkaisussa: Manninen, K. (toim.) *Veden satoa 2002 – vesiviljely matkailun tukena. Kala- ja riistaraportteja* 244. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki. 54 s.
- Evans, C. 2008. Chapter 12.4 From the inside looking out: A tournament organization's perspective on growing competitive fishing. In: Aas Ø (ed.) *Global challenges in recreational fisheries*. Blackwell Publishing, 364 p.
- Gaughan, D. J. 2003. Financial beneficiaries of increased exploitation must share the responsibility for assessing impacts. In: Coleman, A. P. M. (ed.) *Regional Experiences for Global Solutions. Proceedings of the 3rd World Recreational Fisheries Conference, May 21–24, 2002. Northern Territory, Australia. Fisheries Report* 67. pp. 217–218.
- Gautam, A. & Hicks, R. 1999. Using revealed and stated preferences for estimating the benefits of recreational fisheries regulations. In: Pitcher, T. J. (ed.) *Evaluating the Benefits of Recreational Fishing. Fisheries Centre Research Reports* 7:2, Fisheries Centre, University of British Columbia. pp. 92–98.
- Golden, M. F. 1999. The resource management connection to recreational fishing policies and programs. In: Pitcher, T. J. (ed.) *Evaluating the Benefits of Recreational Fishing. Fisheries Centre Research Reports* 7:2, Fisheries Centre, University of British Columbia. pp. 88–91.
- Hickley, P. & Tompkins, H. (eds) 1998. *Recreational Fisheries. Social, Economic and Management Aspects*. FAO, Bodmin. 328 p.
- Hirn, S. ja Markkanen, E. 1987. Tuhansien järvien maa. Suomen matkailun historia. Matkailun edistämiskeskus ja Suomen matkailuliitto, Helsinki.
- Hyytinen, L. ja Kupiainen, H. (toim.) 1995. Kalaveteen piirretty viiva. Kalastus ja kalastaja yhteiskunnallisten muutosten pyörteissä. Helsingin yliopisto, Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus, Julkaisuja 37. 223 s.
- Hyytinen, L. ja Kurki, H. 1988. Matkailuun liittyvän kalastuksen ongelmat ja kehittäminen Mikkelin läänissä. Mikkelin kalastuspiirin kalastustoimisto, Tiedotus nro 2.
- Hänninen, J. ja Tonder, M. 2001. Matkailukalastuksen kehittäminen Saimaan Pihlajavedellä. *Kala- ja riistaraportteja* 240. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Enonkoski.
- Jaakkola, M., Lankinen, Y. ja Koironen, M. 1990. Kalastusmatkailun nykytila ja kehitystarpeet. Kuopio. Kuopion yliopisto, Soveltavan eläintieteen laitos. Julkaisu nro 1. 78 s. + 7 liitesivua.
- Jantzen, J.-M. 1998. A national survey on freshwater fishing in France. In: Hickley, P. & Tompkins, H. (eds) *Recreational Freshwater Fisheries. Social, Economic and Management Aspects*. Fishing News Books. pp. 5–9.
- Jokikokko, E., Hietanen, K. ja Iivari, H. 2009. Simojoen lohikannan tila 2004–2008. Riista- ja kalatalous. Selvityksiä 11. 26 s.
- Juntunen K., Toivonen A.-L. ja Eskelinen P. 2006. Kalastusmatkailulinkeinoa koskevan tiedontuotannon edellytykset Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa. *Kala- ja riistaraportteja* 400. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki. 20 s. + 2 liitettä.
- Jutila, E., Jokikokko, E. ja Salo, P. 1999. Viehekalastuksen kehitys Simojoella. Kalastus Simossa ja Ranualla 1994–1997. Kalatutkimuksia - Fiskundersökningar 154.
- Kalastusmatkailutoimikunta 1995. Kalastusmatkailutoimikunnan mietintö. – 55 s. Komiteamietintö 1995:9. Maa- ja metsätalousministeriö.
- Kallio-Nyberg, I., Jutila, E., ja Saura, A. (toim.). 2002. Meritaimenen tila ja kalastus Pohjanlahden alueella. Kalatutkimuksia – Fiskundersökningar 182. 69 s.
- Kekäläinen, K. 2002. Vastauskato ja otantayksikköongelma vapaa-ajankalastuskyselyssä. *Kala- ja riistaraportteja* 256. 55 s.

- Kekäläinen, K. 2003. Vastauskadon vaikutukset ja niiden korjaaminen vapaa-ajankalastustutkimuksissa. Julkaisussa Toivonen, A.-L. ja Ahvonen, A. (toim.) Vapaa-ajankalastuksen surveymenetelmät -seminaari. Kala- ja riistaraportteja 270. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki. 58 s.
- Kiiski, J. ja Kaijomaa, V.-M. 1989. Matkailukalastuspalvelut ja niiden kehittämismahdollisuudet Pohjois-Karjalassa. Pohjois-Karjalan kalastuspiirin kalastustoimisto, Tiedotus nro 4.
- Kirjavainen, E. 1994. Matkailukalastusselvitys – miten houkutella matkailija kalaan? Pirkanmaan kalatalouskeskuksen tiedonantoja 10.
- Kolari, I. ja Hirvonen, E. 2008. Verkkosäätelyn vaikutus saimaannieriän eloonjääntiin ja kalastukseen. Riista- ja kalatalous. Selvityksiä 19. 12 s.
- Koski, T. 2009. Pyyntitapahtuman vaikutus hauen (*Esox lucius*) elinkelpoisuuteen. Opinnäytetyö. Kala- ja ympäristötalous. Turun ammattikorkeakoulu. 33 s.
- Laakkonen, M. 2006. Saaliseläin vapaa-ajankalastajien puheessa. Kala- ja riistaraportteja 389. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki. 48 s. + liite.
- Laamanen, M. 1999. Vapaa-ajankalastus Kymijoen alaosalla 1995–1996. Lisensiaattitutkimus. Helsingin yliopisto, Limnologian ja ympäristösuojelun laitos. 127 s.
- Laiho, M., Herranen, V. ja Kivi, E. 2005. Kalastusmatkailun nykytila, kehittämishaasteet ja hanketoiminta Suomessa. Maa- ja metsätalousministeriö, MMM:n julkaisuja 3/2005. 69 s.
- Laine, S. 2002. Kalastusalue kalatalouden kehittäjänä. KOR-hankkeen 52/3516/01 loppuraportti. 16 s.
- Laitinen, J., Honkanen, A., Kettunen, J., Koskela, J. ja Meristö, T. 2004. Kalatalouden tulevaisuus ”Keitä olemme ja mitä meille kuuluu?” Kala- ja riistaraportteja 331. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki. 23 s. + liitteet.
- Lappalainen, A. 1998. Kalastuskulttuuri muuttuvassa yhteiskunnassa. Väitöskirja. Kalastusmuseoyhdistys ry. Julkaisuja 13.
- Lappalainen, A. 2000. Sisävesikalastus muuttuvassa yhteiskunnassa. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Kalatutkimuksia – Fiskundersökningar 168. 38 s.
- Lappalainen, A. 2001. Kalastuksen tiedon muuttuminen. Teoksessa Pekka Salmi (toim.). Paikallinen tieto, asiantuntijuus ja vuorovaikutus kalavesien hallinnassa. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Kalatutkimuksia 177: 11–26.
- Lappalainen, A. 2002. Vesialueiden perinteinen hallintajärjestelmä ja nykyaikaiset kalastusjärjestelyt. Julkaisussa: Muje, K. ja Tonder, M. (toim.) Vesialueiden omistus ja alueellinen hallinnointi. Kalatutkimuksia – Fiskundersökningar 183.
- Lappalainen, A. & Hildén, M. 1993. Recreational fishing and environmental impacts in the Archipelago Sea and the Finnish part of the Gulf of Bothnia. *Aqua Fennica* 23 1, pp. 29–37.
- Lappalainen, A. ja Pönni, J. 1996. Suomenlahti kalastajan silmin. Tutkimus Suomenlahden likaantumisesta ja vapaa-ajankalastuksesta. Kalatutkimuksia - Fiskundersökningar 107.
- Lappalainen, A. & Pönni, J. 2000. Eutrophication and recreational fishing on the Finnish coast of the Gulf of Finland: a mail survey. *Fisheries Management and Ecology* 7: 323–335.
- Lehtonen, H. 1983. Virkistys- ja kotitarvekalastus ja sen merkitys Suomessa (Summary: Recreational and subsistence fishery and its importance in Finland). *Suomen kalatalous* 51: 67–74.
- Lehtonen, H. 1990. Vuorikemian tehtaiden jätevesien kalataloudellisista vaikutuksista Porin edustan merialueella. (Summary: Effect of effluents from the Vuorikemia titanium dioxide factory on fish stocks and fisheries off Pori, the Bothnian Sea). *RKTL Kalatutkimuksia – Fiskundersökningar* 6: 1–10.
- Lehtonen, H. 2002. Vapaa-ajankalastajan odotuksia kalakantojen hoidolle. Julkaisussa: Manninen, K. (toim.) Veden satoa 2002 – vesiviljely matkailun tukena. Kala- ja riistaraportteja 244. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki. 54 s.
- Lehtonen, H. ja Hildén, M. 1980. Likaantumisen vaikutukset Suomenlahden kalakantoihin ja kalastukseen (The effects of pollution on the fish stocks and fishery of the Gulf of Finland). *RKTL, kalatutkimusosasto. Tiedonantoja* 15: 12–26.
- Lehtonen, H. ja Järvinen, A. 2000. Kalastajien havaintoja pyydyksissä tapahtuneista kalakuolemista Selkämerellä 1980-luvulla (Observations of fishermen on fish deaths in fishing gear in the Bothnian Sea in the 1980s). *Kalatutkimuksia-fiskundersökningar* 6: 37–47.

- Lehtonen, H., Böhling, P. & Hudd, R. 1986. Siken och sikfisket i Kvarkenområdet (Whitefish and whitefish fishery in the Northern Quark). RKTL, kalantutkimusosasto. Monistettuja julkaisuja 47: 1–76.
- Lehtonen, H., Lappalainen, J., Forsman, L., Soivio, A., Urho, L., Vuorinen, P. J. ja Tigerstedt, C. 1992. Ilmaston muutosten vaikutukset kaloihin, kalanviljelyyn, kalakantoihin ja kalastukseen. Kirjallisuusselvitys (The effects of climate change on fishes, aquaculture, fish stocks and fishing. A review of the literature). RKTL Kalatutkimuksia-Fiskundersökningar 47: 1–119.
- Leinonen, K. 1990. Virkistys- ja kotitarvekalastuksen moniselitteisyys. Julkaisussa: Kuikka, S. ja Marttinen, M. (toim.) Vesistöjen kalataloudellinen hyödyntäminen. Ympäristöalan ammattijärjestö YAJ ry. Helsinki. s. 23–32.
- Leinonen, K. ja Lehtonen, H. 1992. Virkistyskalastuksen motiivit. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Kalatutkimuksia 52: 81–101.
- Leinonen, K., Stigzelius, J. ja Yrjölä, R. 1997a. Kuinka Suomi kalastaa. Espoon seudun vapaa-ajankalastus vuonna 1997. Kala- ja riistaraportteja 151. 53 s.
- Leinonen, K., Stigzelius, J. ja Yrjölä, R. 1997b. Kuinka Suomi kalastaa. Helsingin seudun vapaa-ajankalastus vuonna 1997. Kala- ja riistaraportteja 146. 61 s.
- Leinonen, K., Moilanen, P., Rinne, J., Toivonen, A.-L., Tuunainen, A.-L. ja Yrjölä, R. 1998a. Kuinka Suomi kalastaa. Osaraportti 1. Kalastusrasitukset alueittain. Kala- ja riistaraportteja 121. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki. 50 s.
- Leinonen, K., Moilanen, P., Rinne, J., Stigzelius, J., Toivonen, A.-L., Tuunainen, A.-L. ja Yrjölä, R. 1998b. Kuinka Suomi kalastaa. Osaraportti 2. Saaliit ja viehekalastusjärjestelmän käytännön toimivuus kalastus-alueittain. Kala- ja riistaraportteja 131. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki. 98 s.
- Lindqvist, O., Vielma, J., Ritola, O. & Lahti, E. 1988. Suomen sisävesien kalatalous. Helsinki. Suomen Voimalaitosyhdistys ry. 249 s.
- Lyons, J., Talks, L. & Hickley, P. 1999. Recreational Fishing in England and Wales. In: Pitcher, T. J. (ed.) Evaluating the Benefits of Recreational Fishing. Fisheries Centre Research Reports 7:2, Fisheries Centre, University of British Columbia. pp. 111–118.
- Länsman, M. 1997. Conflict between recreational fishery, local subsistence fishery and state – case the River Tenjoki, Finnish side. Teoksessa Toivonen, Anna-Liisa – Tuunainen, Pekka (toim.). Socio-economics of recreational fishery. Nordic Council of Ministers, TemaNord 1997:604: 97–103.
- Länsman M. ja Niemelä E. 2010. Lohenkalastus Tenjoen sivuvesissä. Riista- ja kalatalous – Selvityksiä 2/2010. 26 s.
- Länsman, M., Stolt, E. ja Seppänen, M. 2005. Näätämöjoen lohenkalastus ja retkeilypalvelut. Kala- ja riistaraportteja 341. Helsinki. 48 s. + 3 liitettä.
- Marini, R. 1998. Status and trends in recreational fisheries in Italy. In: Hickley, P. & Tompkins, H. (eds.) Recreational Freshwater Fisheries. Social, Economic and Management Aspects. Fishing News Books. pp. 15–18.
- Mikkola, J. 1998. Vaahtoava Vantaanjoki. Havin tehtaalla 1995 tapahtuneen pesuainepäästön kalataloudelliset vaikutukset ja vahinkoarvio. Kalatutkimuksia - Fiskundersökningar 144.
- Mikkola, J. ja Yrjölä, R. 2001a. Vapaa-ajan kalastuksen teematutkimus. Julkaisussa: Sievänen, T. (toim.). Luonnon virkistyskäyttö 2000. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 802: 90–99.
- Mikkola, J. ja Yrjölä, R. 2001b. Nuoret ja kalastus. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. Kala- ja riistaraportteja 235. 42 s.
- Mikkola, J. ja Yrjölä, R. 2003. Suomalainen vapaa-ajankalastus ja -kalastaja vuosituuhannen vaihteessa. Kalatutkimuksia 190. 35 s.
- Mikkola J., Laamanen M. ja Jutila E., 2000. Kymijoen vaelluskalat ja kalastus 1990-luvulla. Riistan- ja kalantutkimuslaitoksen kalatutkimuksia 169. 44 s.
- Moilanen, P. 1996. Muistitietoa ja kirjanpitoa – kalastustiedustelun menetelmävertailu. Kala- ja riistaraportteja 79. 39 s.
- Moilanen, P. ja Ahvonen, A. 2003. Vapaa-ajankalastustilastoinnin kehitys. Julkaisussa: Toivonen, A.-L. ja Ahvonen, A. (toim.) Vapaa-ajankalastuksen surveymenetelmät -seminaari. Kala- ja riistaraportteja 270. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki. 58 s.

- Muje, K. 2000. Vapaa-ajankalastuksen kehittäminen. Intressiryhmien näkökulmia Keski-Suomessa. Kala- ja riistaraportteja 175. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Enonkoski. 27 s.
- Muje, K. ja Tonder, M. 2002. Vesialueiden omistus ja alueellinen hallinnointi. Kalatutkimuksia – Fiskundersökningar 183. 119 s.
- Muje, K., Tonder, M. ja Salmi, P. 2001. Kalastuksen paikallis- ja aluehallinto Pihlajavedellä. Vesialueen omistus ja intressiryhmien näkökulmat. Kala- ja riistaraportteja 216. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Enonkoski. 32 s.
- Myllylä, M. ja Laamanen, M. 2005. Tuotteistettu Kalastusmatkailu. Kalatalouden Keskusliitto, Kalatalouden Keskusliiton julkaisuja 153. 208 s.
- Määttä, T. 2002. Kalavesi kollektiivisena yksityisomistuskohteenä. Julkaisussa: Muje, K. ja Tonder, M. (toim.) Vesialueiden omistus ja alueellinen hallinnointi. Kalatutkimuksia - Fiskundersökningar 183.
- Neuman, E. 2007. Fiske och fiskeriförvaltning i Ålands skärgård. Åländsk utredningsserie 2007:1. 22 s. + liite.
- Neuvonen, M., Sievänen, T. ja Pouta, E. 2005. Virkistyskalastajien harrastajaprofiilit. Julkaisussa: Tuulentie, S. ja Saarinen, J. (toim.). Kestävät käytännöt matkailun suunnittelussa ja kehittämisessä. Metlan työraportteja 20: 35-45.
- Näslund, I., Nordwall, F., Torleif Eriksson, T., Hannersjö, D. & Eriksson, L-O. 2005. Long-term responses of a stream-dwelling grayling population to restrictive fishing regulations. Fisheries Research 72: 323–332.
- O’Bara, C. J. 1999. Economic Benefits and Value of a Localized and Seasonal Walleye Fishery. In: Pitcher, T. J. (ed.) Evaluating the Benefits of Recreational Fishing. Fisheries Centre Research Reports 7:2, Fisheries Centre, University of British Columbia. pp. 124–129.
- Oinonen, T. ja Saura, A. 2002. Vantaanjokisuuhun istutettujen meritaimenten kalastus 1990-luvulla Carlinmerkkintöjen perusteella. Kala- ja riistaraportteja 259. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki.
- Ollikainen, T. 2005. Kalastusmatkailun läpimurto matkailusektorissa. Teoksessa Matkailualan vuosikirja 2005. Edita, Helsinki, 35–42.
- Petersson, Å. (red.) 1994. Fritids- och turistfiske - rapport från Nordisk konferens om Fritids- och Turistfiske Resursförvaltning och Samhällsekonomi, Östersund 11–12 april 1994. TemaNord 1994: 651. 223 s.
- Pirhonen, M. ja Salmi, P. 1998. Viehekortikiistan argumentit. Kamppailu kalavesienkäyttö- ja omistusoikeudesta. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. Kala- ja riistaraportteja 129. 25 s.
- Pirhonen, M. ja Salmi, P. 2001. Tiedon valta kalastuspolitiikassa: Viehekortikiistan retoriikkaa. Julkaisussa: Salmi, P. (toim.) Paikallinen tieto, asiantuntijuus ja vuorovaikutus kalavesien hallinnassa. Kalatutkimuksia – Fiskundersökningar 177: 83–96.
- Pitcher, T. J. (ed.) 1999. Evaluating the Benefits of Recreational Fishing. Fisheries Centre Research Reports, Volume 7, Number 2, Fisheries Centre, University of British Columbia. 169 p.
- Pitkänen, M. 1996: Kiehuvat Kalavedet. Suomen sisävesien paikalliset kalastuskonfliktit – haaste kalastushalinnolle ja kalavesien käytönjärjestämiselle. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. Kala- ja riistaraportteja 48. Enonkoski.
- Policansky, D. 2008. Chapter 11 Trends and developments in catch and release. In: Aas Ø (ed.) Global challenges in recreational fisheries. Blackwell Publishing, 364 p.
- Pouta, E. ja Sievänen, T. 2001. Luonnonvirkistyskäytön kysyntätutkimuksen tulokset. Julkaisussa: Sievänen, T. (toim.). Luonnonvirkistyskäyttö 2000. Metsätutkimuslaitoksen tiedonantoja 802: 32–77.
- Puhakka, R. ja Salonen, V. 2005. Ihmisen luontosuhteen muutos ja kalastusmatkailun kehittyminen Suomessa. Maaseudun uusi aika 1. 23 s.
- Rahikainen, E. 1993. Hinnottelun käyttökelpoisuus virkistyskalastuksen arvioinnissa. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. Kalatutkimuksia 71.
- Rinne, J. ja Saura, A. 2003. Kymijoen harjuksen hyödyntäminen kalastusmatkailussa. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Kala- ja riistaraportteja 272. 35 s.
- Romakkaniemi, A. 2008. Conservation of Atlantic salmon by supplementary stocking of juvenile fish. Väitöskirja. The Department of Biological and Environmental Sciences, Faculty of Biosciences, University of Helsinki.

- Roth, E., Toivonen, A.-L., Navrud, S., Bengtsson, B., Gudbergsson, G., Tuunainen, P., Appelblad, H. and Weissglas, G. 2001. Methodological, conceptual and sampling practices in surveying recreational fishery in the Nordic countries - experiences of a valuation survey. *Fisheries Management and Ecology* 8: 355–367.
- Salmi, J. 2002. Kalastuksen kestävä kehitys. Pyynnin järjestäminen Rauman kaupungin lähivesillä. Julkaisussa: Muje, K. ja Tonder, M. (toim.) *Vesialueiden omistus ja alueellinen hallinnointi. Kalatutkimuksia – Fiskundersökningar* 183: 47–60.
- Salmi, J. 2004. Tornionjoen intressiryhmien näkemyksiä kestävästä kalastuksesta. Kala- ja riistaraportteja 342. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki. 37 s.
- Salmi, J. ja Huhmarniemi, A. 2001. Paikallinen tieto kalastuksen järjestämisessä. Esimerkkinä Pohjanlahden siiankalastus. Julkaisussa: Salmi, P. (toim.) *Paikallinen tieto, asiantuntijuus ja vuorovaikutus kalavesien hallinnassa. Kalatutkimuksia – Fiskundersökningar* 177: 39–60.
- Salmi, J. ja Huhmarniemi, A. 2002. Rauma ja kalastus. Rannikkokaupungin kalastajien intressit ja kalavesien hallinta. Kala- ja riistaraportteja 264. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Pori. 24 s.
- Salmi, J. ja Salmi, P. 2001. Ammatin ja harrastuksen välivesillä: sivutoimisen kalastuksen monimuotoisuus. Kala- ja riistaraportteja 211. 28 s.
- Salmi, J., Salmi, P. ja Muje, K. 2002. Kalastuskuntien ja –alueiden profiilit. Katsaus vuoden 1999 kalastuskunta- ja aluekyselyiden tuloksiin. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. Kala- ja riistaraportteja 247. 41 s. + liitteet.
- Salmi, J., Salmi, P. ja Mäkinen, T. 2009. Rannikkokalastuksen ja kalankasvatuksen näköalat Lounais-Suomen saaristossa: paikallisyhteisö ja vuorovaikutus. Riista- ja kalatalous – Tutkimuksia 2. 34 s.
- Salmi, J., Muje, K., Salmi, P. ja Virtanen, P. 2001. Paikallinen vesialuehallinto ja muuttuva kalastus. Velkuan kalastusalueen intressiryhmien näkemyksiä. Kala- ja riistaraportteja 238. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki. 52 s.
- Salmi, P. (toim.) 1997. Kalastuskiistat haasteena hallinnolle. Näkökulmia sisävesien paikallisiin ristiriitoihin. *Kalatutkimuksia – Fiskundersökningar* 126. 71 s.
- Salmi, P. (toim.) 2001. Paikallinen tieto, asiantuntijuus ja vuorovaikutus kalavesien hallinnassa. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. *Kalatutkimuksia – Fiskundersökningar* 177. 115 s.
- Salmi, P. 2001a: Tieto kalavesillä. Julkaisussa Pekka Salmi (toim.). *Paikallinen tieto, asiantuntijuus ja vuorovaikutus kalavesien hallinnassa. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. Kalatutkimuksia – Fiskundersökningar* 177: 1–9.
- Salmi P. 2001b. Tieto ja yhteistyö kalavesien hallinnassa. Julkaisussa: Salmi, P. (toim.) *Paikallinen tieto, asiantuntijuus ja vuorovaikutus kalavesien hallinnassa. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Kalatutkimuksia – Fiskundersökningar* 177: 97–115.
- Salmi, P. 2002a. Vesialueiden omistajien ja käyttäjäryhmien asemat Saaristomerellä ja Ahvenanmaalla – intressit, arvot ja alueellisuus. Julkaisussa: Muje, K. ja Tonder, M. (toim.) *Vesialueiden omistus ja alueellinen hallinnointi. Kalatutkimuksia - Fiskundersökningar* 183: 47–60.
- Salmi, P. 2002b. Local fishery management and private property of coastal waters – case study Östhammar-Singö archipelago, Swedish east coast. *Human Ecology Research Series, Human Ecology Research Series, SUCOZOMA report* 2002:7.
- Salmi, P. (toim.) 2005. Kalastus, saimaannorppa ja kansalaisnäkökulma. Hallinnan haasteet ja luonnon monimuotoiset tulkinat. *Kalatutkimuksia – Fiskundersökningar* 196. 122 s.
- Salmi, P. 2009. Rural-urban relations in livelihoods, governance and use of natural resources – Considerations of fisheries in the Finnish Archipelago Sea Region. In: K. Andersson, E. Eklund, M. Lehtola & P. Salmi (eds) *Beyond the rural-urban divide: Cross-continental perspectives on the differentiated countryside and its regulation. Research in rural sociology and development* vol. 14. Emerald, United Kingdom. pp. 171–189.
- Salmi, P. & Auvinen, H. 1998. Local conflicts in Finnish lake fisheries. Julkaisussa Hickley P. & Tompkins H. (toim.): *Recreational Fisheries. Social, Economic and Management aspects*. Fishing News Books. pp. 116–128.

- Salmi, P. & Muje, K. 2001. Local owner-based management of Finnish lake fisheries: social dimensions and power relations. *Fisheries Management and Ecology* 8: 435–442.
- Salmi, P. ja Nordquist, J. 2003. Kenen ehdoilla kalavesiä käytetään? Kalavesien omistus ja intressiryhmien näkökulmat Nauvon kalastusalueella. Kala- ja riistaraportteja 285. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki. 36 s.
- Salmi, P. & Varjopuro, R. 2001. Private water ownership and fisheries governance in Finland. Proceedings of the IIFET 2000 Conference, July 10–13, 2000. CD.
- Salmi, P., Neuman, E. & Hakaste, T. 2008. Scale and participation in recreational fisheries management – Nordic examples. In Ø. Aas (ed.) *Global Challenges in Recreational Fisheries*. Blackwell Science. pp. 130–149.
- Salmi, P., Toivonen, A.-L. & Mikkola, J. 2006. Impact of summer cottage residence on recreational fishing participation in Finland. *Fisheries Management and Ecology* 13: 275–283.
- Salmi, P., Tonder, M., Jurvelius, J. ja Auvinen, H. 2005. Saimaannorppa, suojele ja kalastus – Monitieteinen tutkimus Saimaan Pihlajavedellä. Julkaisussa: P. Salmi (toim.) *Kalastus, saimaannorppa ja kansalaisnäkökulma*. Hallinnan haasteet ja luonnon monimuotoiset tulkinnat. *Kalatutkimuksia – Fiskundersöningar* 196: 1–13.
- Salonen, V. 2004. Eläinmaantiede – näkökulmia ihmisen ja eläimen vuorovaikutussuhteeseen. *Terra* 116:4: 227–240.
- Salonen, V. 2008. Aurajoen muodonmuutos – lohi muutosten moottorina ja merkitysten antajana. *Lisensiaattitutkimus*. Joensuun yliopisto.
- Sandström, O., Holmström, B., Lappalainen, A., Neuman, E., Ojaveer, H., Salmi, P., Storå, C., Varjopuro, R. & Vetemaa, M. 2002. Förvaltningsmodeller för Östersjöns skärgårdsfiske och vattenbruk. Projektrapport för den Nordiska Miljö- och Fiskeristrategin. *TemaNord* 2002:521.
- Sarajärvi, K. 2002. Istutusten rooli Metsähallituksen matkailukalastuksen toimintapolitiikassa. Julkaisussa: Manninen, K. (toim.) *Veden satoa 2002 – vesiviljely matkailun tukena*. Kala- ja riistaraportteja 244. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki. 54 s.
- Saraniemi, M., Huusko, A. & Tahkola, H. 2008. Spawning migration and habitat use of adfluvial brown trout, *Salmo trutta*, in a strongly seasonal boreal river. *Boreal Environment Research* 13: 121–132.
- Schratwieser, J. 2008. Chapter 11.3 Potential effects of circle hooks on the US recreational Atlantic billfish fishery. In: Aas Ø (ed.) *Global challenges in recreational fisheries*. Blackwell Publishing, 364 p.
- Sievänen, T. (toim.) 2001. Luonnon virkistyskäyttö 2000. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 802. 204 s.
- Sievänen, T. ja Neuvonen, M. 2003. Boaters' Profiles as Outdoor Recreationists. In Härkönen, T. (edit.) *International Lake Tourism Conference, 2–5-July, Savonlinna, Finland*. Publications of the Savonlinna Institute for Regional Development and Research no 5: 73–83.
- Sievänen, T., Neuvonen, M. & Pouta, E. 2006. Finnish boaters and their outdoor activity choices. In: Hall, M. & Härkönen, T. (eds.). *Lake tourism. An integrated approach to lacustrine tourism systems*. *Aspects of Tourism* 32: 149–164.
- Sievänen, T., Pouta, E. & Neuvonen, M. 2005. The Finnish fishermen and their outdoor activity choices. In: ISSRM 2005. The 11th International Symposium on Society and Resource Management. Balancing resource extraction, protection experiences. June 16–19, 2005, Östersund, Sweden. Book of abstracts. ISSRM, ETOUR, Mid-Sweden University. 79 p.
- Sipponen, M. 1984. Sevetijärven kolttien kalastusolot vuonna 1974. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. Kalantutkimusosasto. Monistettuja julkaisuja 27: 103–184.
- Sipponen, M. 1987. Keskisuomalaisten kotitarve- ja virkistyskalastuksesta ja sen arvosta v. 1981 erityisesti vesioikeudellisen intressivertailun kannalta. Jyväskylän yliopiston biologian laitoksen tiedonantoja 48. 143 s.
- Sipponen, M. 1995. Fisheries regions – a tool for more effective fisheries management? *Aqua Fennica* 25: 77–91.
- Sipponen, M. 1999. The Finnish Inland Fisheries System. The Outcomes of Private Ownership of Fishing Rights and of Changes in Administrative Practices. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto.

- Sipponen M. 2001. The development of the Finnish inland fisheries system. *Fisheries Management and Ecology* 8: 383–391.
- Sirkka, A. 2008. Virkistyskalastus ja sen kehittäminen Metsähallituksen kalastuskohteissa vuonna 2007. Opin-
näytetyö. Kala- ja ympäristötalous. Turun ammattikorkeakoulu. 70 s.
- Somppi, K. 1996. Vapaa-ajankalastus Hämeen läänissä. Maa- ja metsätalousministeriö. Kala- ja riistahallinnon
julkaisuja 24. 49 s.
- St John, J., Jackson, G. & Coutin, P. 2003. Collaborative tagging programs: a comparison. In: Coleman, A. P.
M. (ed.) *Regional Experiences for Global Solutions. Proceedings of the 3rd World Recreational Fisheries
Conference, May 21–24, 2002. Northern Territory, Australia. Fisheries Report 67: 79–81.*
- Sumaila, U. R. 1999. An economic model of recreational and commercial fishers. In: Pitcher, T. J. (ed.)
*Evaluating the Benefits of Recreational Fishing. Fisheries Centre Research Reports 7:2, Fisheries Centre,
University of British Columbia. pp. 30–35.*
- Sumner, N. R. 2003. Is recreational fishing in Australia ecologically sustainable? In: Coleman, A. P. M.
(ed.) *Regional Experiences for Global Solutions. Proceedings of the 3rd World Recreational Fisheries
Conference, May 21–24, 2002. Northern Territory, Australia. Fisheries Report 67: 23–25.*
- Sutela, T. ja Mutenia, A. 2001. Kirjallisuuskatsaus pohjoisten tekojärvien kalataloudesta. Kala- ja riistaraport-
teja 214. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Inari. 24 s.
- Sutela, T. ja Niva, T. 2005. Severtijärven kolttien kalastusolot 1970-luvulta 2000-luvulle. ? Kala- ja riistaraport-
teja 365. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki. 21s + liite.
- Syrjänen, J. ja Valkeajärvi, P. 2008. Vieläkö on viljejä järvitaimenia? Keski-Suomen järvitaimen –hankkeen
raportti vuodelta 2007. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Jyväskylä.
- Syrjänen, J. & Valkeajärvi, P. 2010. Gillnet fishing drives lake-migrating brown trout to near extinction in the
Lake Päijänne region, Finland. *Fisheries Management and Ecology* 18 (julk. maaliskuussa 2010).
- Syrjänen, J., Marjomäki, T. ja Karjalainen, J. 2007. Päijänteen luonnonvarainen taimen – tuntematon nykytila
ja turvaton tulevaisuus. Yhteistutkimushankkeen loppuraportti 28.3.2007. Jyväskylän yliopisto, Bio- ja
ympäristötieteen laitos.
- Tiitinen, J. 2007. Lohirengeistä kalastusmatkailuyrittäjiksi, kalastusmatkailu Suomessa 1850-luvulta 2000-
luvun vaihteeseen. Väitöskirja. Joensuun yliopisto.
- Toivonen, A.-L. 2000. Mistä vapaa-ajankalastaja on valmis maksamaan ja millä hinnalla? Vertaus muihin Poh-
joismaihin. s. 32–36. Julkaisussa: Rahkonen, R. ja Railo, E. (toim.) *Yhteiskunnalliset arvot muuttuvat –
muuttuuko kalatalous? Kalantutkimuspäivät 2000. Kala- ja riistaraportteja 201. Riista- ja kalatalouden
tutkimuslaitos, Helsinki. 77 s.*
- Toivonen, A.-L. 2002a. A Survey of the Economic Value of Nordic Recreational Fisheries. p. 137–143. In:
Pitcher, T. and Hollingworth, C. (eds) *Recreational Fisheries, Ecological, Economic and Social
Evaluation. Fish and Aquatic Resource Series 8. Blackwell Science. 271 p.*
- Toivonen, A.-L. 2002b. Vapaa-ajankalastuksen luonne Suomessa ja Pohjolassa. Julkaisussa: Manninen, K.
(toim.) *Veden satoa 2002 – vesiviljely matkailun tukena. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen XXVI
vesiviljelypäivät. Kala- ja riistaraportteja 244. 54 s.*
- Toivonen, A.-L. 2003. Projektityöskentely ja uudet tekniikat postikyselytutkimuksissa - kokemuksia vapaa-
ajankalastuskyselyistä. s. 44-47 Julkaisussa: Toivonen, A.-L. ja Ahvonen, A. (toim.) *Vapaa-ajankalas-
tuksen surveymenetelmät -seminaari. Kala- ja riistaraportteja 270. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos,
Helsinki. 58 s.*
- Toivonen, A.-L. 2006. Suomi kalastaa 2005 – Kalastusrasitus kalastusalueilla. Kala- ja riistaraportteja 390.
Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki. 52 s. + 4 liitettä.
- Toivonen A.-L. 2008a. Chapter 2.4 Recreational fishing in Finland. In: Aas Ø (Ed.) *Global challenges in
recreational fisheries. Blackwell Publishing. 364 p.*
- Toivonen, A.-L. 2008b. Kalastusmatkailu numeroina – kyselytutkimus yrittäjille. Selvityksiä 13. Riista- ja
kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki. 32 s.
- Toivonen, A.-L. ja Ahvonen, A. 2003. Vapaa-ajankalastuksen surveymenetelmät –seminaari. Kala- ja riista-
raportteja 270. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki. 58 s.

- Toivonen, A.-L. ja Eskelinen, P. 2007. Vapaa-ajankalastusta ja virtuaalimaksuja. Kala- ja riistaraportteja 416. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki. 51 s.
- Toivonen, A.-L., Moilanen, P. ja Railo, E. 2002. Suomi kalastaa 2001. Kalastusrasitus kalastusalueilla. Kala- ja riistaraportteja 266. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki. 52 s.
- Toivonen, A.-L., Mikkola, J., Salmi, P. ja Salmi, J. 2003a. Vapaa-ajankalastuksen monet merkitykset. Kalatutkimuksia – Fiskundersökningar 187, 30 s.
- Toivonen, A.-L., Moilanen, P., Stigzelius, J. ja Railo, E. 2003b. Suomi kalastaa 2001. Lajisaaliit. Kala- ja riistaraportteja 283. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki. 34 s.
- Toivonen, A.-L., Tuunainen, P., Navrud, S., Roth, E., Bengtsson, B. & Gudbergsson, G. 1999. Measuring the total economic value of recreational fisheries in Scandinavia p. 150 - 153. In: Pitcher, T.J. (Ed.) Evaluating the Benefits of Recreational Fishing. Papers, Discussion and Issues: a Conference held at the UBC Fisheries Center June 1999, Fisheries Centre Research Reports 7:2. 169 p.
- Toivonen, A.-L., Roth, E., Navrud, S., Gudbergsson, G., Appelblad, H., Bengtsson, B. & Tuunainen, P. 2004. The economic value of recreational fisheries in Nordic countries. Fisheries Management and Ecology 11: 1–14.
- Toivonen, A.-L., Appelblad, H., Bengtsson, B., Geertz-Hansen, P., Guðbergsson, G., Kristofersson, D., Kyrkjebø, H., Navrud, S., Roth, E., Tuunainen, P. & Weissglas, G. 2000. Economic value of recreational fisheries in the Nordic countries. Nordic Council of Ministers, TemaNord 2000: 604. 71 p. <http://www.norden.org/pub/sk/showpub.asp?pubnr=2000:604>
- Tonder, M. 2001. Norpan suojelu ja kalastuksen ohjaus Pihlajavedellä. Keskusjohtoista suojelua, paikallisia koalitioita ja tietoristiriitoja. Teoksessa: Salmi, P. (toim.) Paikallinen tieto, asiantuntijuus ja vuorovaikutus kalavesien hallinnassa. Kalatutkimuksia 177: 61–84.
- Tonder, M. 2005a. Saimaannorpan suojelu luonnon erilaisten merkitysten ristiaallokossa. Julkaisussa: Salmi, P. (toim.) Kalastus, saimaannorppa ja kansalaisnäkökulma. Hallinnan haasteet ja luonnon monimuotoiset tulkinnat. Kalatutkimuksia – Fiskundersöningar 196: 15–31.
- Tonder, M. 2005b. Anatomy of an environmental conflict – A case study of the conservation of the Saimaa ringed seal. Väitöskirja. Joensuun yliopisto.
- Tonder, M. & Jurvelius, J. 2004. Attitudes towards fishery and conservation of the Saimaa ringed seal in Lake Pihlajavesi. Environmental Conservation 31(2): 122–129.
- Tonder, M. ja Muje, K. 2002. Omistajien paikallisuus ja omistukseen liittyvät intressit sisävesillä. Julkaisussa: Muje, K. ja Tonder, M. (toim.) Vesialueiden omistus ja alueellinen hallinnointi. Kalatutkimuksia – Fiskundersökningar 183.
- Tonder, M. & Salmi, P. 2004. Institutional changes in fisheries governance: the case of the saimaa ringed seal, *Phoca hispida saimensis*, conservation. Fisheries Management and Ecology 11 (3–4): 283–290.
- Tonder, M. ja Salmi, P. 2005. Instituutiot kalastuksen ja saimaannorpan suojelun välisessä kiistassa. Julkaisussa: Salmi, P. (toim.) Kalastus, saimaannorppa ja kansalaisnäkökulma. Hallinnan haasteet ja luonnon monimuotoiset tulkinnat. Kalatutkimuksia – Fiskundersöningar 196. 122 s.
- Turunen T. & Suuronen P. 1996. Hooking mortality of small brown trout and grayling in Finnish rivers catch and release fisheries. Boreal Environment Research 1: 59–64.
- Tuusjärvi, P. 2002. Julkisyhteisö matkailukalastuksen kehittäjänä ja palvelutuottajana. Julkaisussa: Manninen, K. (toim.) Veden satoa 2002 – vesiviljely matkailun tukena. Kala- ja riistaraportteja 244. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki. 54 s.
- Vacha, F. 1998. Information on Czech Republic fisheries. In: Hickley, P. & Tompkins, H. (eds.) Recreational Freshwater Fisheries. Social, Economic and Management Aspects. Fishing News Books. pp. 48–57.
- Valkeajärvi, P., Syrjänen, J. ja Heinimaa, P. 2008. Kõnkkõjoen kalastus vuosina 2006 ja 2007. Konneveden kalantutkimus ry.
- Varjopuro, R. & Salmi, P. 2003. Co-management and recreational fishing. In: Wilson, D. C., Nielsen, J. R. & Degenbol, P. (eds): The Fisheries Co-management Experience. Accomplishments, Challenges and Prospects. Kluwer Academic Publishers, Fish and Fisheries Series 26: 231–245.

- Vesikko, I. 2010. Koukun koon ja väkäsien vaikutus kaloille aiheutuviin vaurioihin, verenvuotoon ja koukun kiinnipysymiseen perhokalastuksessa. Pro gradu –tutkielma. Jyväskylän yliopisto, Bio- ja ympäristötieteiden laitos.
- Vilksa, P. 2002. Vesitilujärjestelyt kalavesien hallinnan kehittämisessä. Julkaisussa: Muje, K. ja Tonder, M. (toim.) Vesialueiden omistus ja alueellinen hallinnointi. Kalatutkimuksia - Fiskundersökningar 183.
- Vilksa, P. 2006. Yhteiset vesialueet ja niiden yhdistäminen. Väitöskirja. Maanmittauslaitoksen julkaisuja nro 100.
- Wilde, G. R. 2003. Estimation of catch and release fishing mortality and its sampling variance. In: Coleman, A. P. M. (ed.) Regional Experiences for Global Solutions. Proceedings of the 3rd World Recreational Fisheries Conference, May 21–24, 2002. Northern Territory, Australia. Fisheries Report 67: 83–85
- Wilson, D. C., Nielsen, J. R. & Degnbol, P. (eds) 2003. The fisheries co-management experience: accomplishments, challenges and prospects, Kluwer Academic Publishers, Fish and Fisheries Series 26, Dordrecht, The Netherlands.
- Vähämäki, J. 1995. Virkistyskalastuksen yhteiskunnallinen merkitys. Hämeen maaseutuelinkeinopiirin kalatalouden vastuualue. Moniste. 69 s

Liite

Vapaa-ajankalastustutkimukset Suomessa 2000–2010

1. Artikkelit tieteellisissä aikakauskirjoissa, sarjoissa ja kirjoissa

- Lappalainen, A. & Pönni, J. 2000. Eutrophication and recreational fishing on the Finnish coast of the Gulf of Finland: a mail survey. *Fisheries Management and Ecology* 7: 323–335.
- Romakkaniemi, A. 2008. Conservation of Atlantic salmon by supplementary stocking of juvenile fish. Väitöskirja. The Department of Biological and Environmental Sciences, Faculty of Biosciences, University of Helsinki.
- Roth, E., Toivonen, A.-L., Navrud, S., Bengtsson, B., Gudbergsson, G., Tuunainen, P., Appelblad, H. and Weisglas, G. 2001. Methodological, conceptual and sampling practices in surveying recreational fishery in the Nordic countries - experiences of a valuation survey. *Fisheries Management and Ecology* 8: 355–367.
- Salmi, P. 2002b. Local fishery management and private property of coastal waters – case study Östhammar-Singö archipelago, Swedish east coast. Human Ecology Research Series, Human Ecology Research Series, SUCOZOMA report 2002: 7.
- Salmi, P. 2009. Rural-urban relations in livelihoods, governance and use of natural resources – Considerations of fisheries in the Finnish Archipelago Sea Region. In: K. Andersson, E. Eklund, M. Lehtola & P. Salmi (eds) *Beyond the rural-urban divide: Cross-continental perspectives on the differentiated countryside and its regulation. Research in rural sociology and development vol. 14.* Emerald, United Kingdom. pp. 171–189.
- Salmi, P. & Muje, K. 2001. Local owner-based management of Finnish lake fisheries: social dimensions and power relations. *Fisheries Management and Ecology* 8: 435–442.
- Salmi, P. & Varjopuro, R. 2001. Private water ownership and fisheries governance in Finland. *Proceedings of the IIFET 2000 Conference, July 10–13, 2000.* CD.
- Salmi, P., Neuman, E. & Hakaste, T. 2008. Scale and participation in recreational fisheries management – Nordic examples. In Ø. Aas (ed.) *Global Challenges in Recreational Fisheries.* Blackwell Science. pp. 130–149.
- Salmi, P., Toivonen, A.-L. & Mikkola, J. 2006. Impact of summer cottage residence on recreational fishing participation in Finland. *Fisheries Management and Ecology* 13: 275–283.
- Sandström, O., Holmström, B., Lappalainen, A., Neuman, E., Ojaveer, H., Salmi, P., Storå, C., Varjopuro, R. & Vetemaa, M. 2002. Förvaltningsmodeller för Östersjöns skärgårdsfiske och vattenbruk. Projektrapport för den Nordiska Miljö- och Fiskeristrategin. *TemaNord* 2002:521.
- Salonen, V. 2008. Aurajoen muodonmuutos – lohi muutosten moottorina ja merkitysten antajana. *Lisensiaatintyö.* Joensuun yliopisto.
- Saraniemi, M., Huusko, A. & Tahkola, H. 2008. Spawning migration and habitat use of adfluvial brown trout, *Salmo trutta*, in a strongly seasonal boreal river. *Boreal Environment Research* 13: 121–132.
- Sievänen, T. ja Neuvonen, M. 2003. Boaters' Profiles as Outdoor Recreationists. In Härkönen, T. (edit.) *International Lake Tourism Conference, 2–5-July, Savonlinna, Finland.* Publications of the Savonlinna Institute for Regional Development and Research no 5: 73–83.
- Sievänen, T., Neuvonen, M. & Pouta, E. 2006. Finnish boaters and their outdoor activity choices. In: Hall, M. & Härkönen, T. (eds.). *Lake tourism. An integrated approach to lacustrine tourism systems.* *Aspects of Tourism* 32: 149–164.
- Sievänen, T., Pouta, E. & Neuvonen, M. 2005. The Finnish fishermen and their outdoor activity choices. In: ISSRM 2005. *The 11th International Symposium on Society and Resource Management. Balancing resource extraction, protection experiences.* June 16–19, 2005, Östersund, Sweden. Book of abstracts. ISSRM, ETOUR, Mid-Sweden University. 79 p.

- Syrjänen, J. & Valkeajärvi, P. 2010. Gillnet fishing drives lake-migrating brown trout to near extinction in the Lake Päijänne region, Finland. *Fisheries Management and Ecology* 18 (julk. maaliskuussa 2010).
- Sipponen M. 2001. The development of the Finnish inland fisheries system. *Fisheries Management and Ecology* 8: 383–391.
- Tiitinen, J. 2007. Lohirengeistä kalastusmatkailuyrittäjiksi, kalastusmatkailu Suomessa 1850-luvulta 2000-luvun vaihteeseen. Väitöskirja. Joensuun yliopisto.
- Toivonen, A.-L. 2002a. A Survey of the Economic Value of Nordic Recreational Fisheries. p. 137–143. In: Pitcher, T. and Hollingworth, C. (Eds) *Recreational Fisheries, Ecological, Economic and Social Evaluation*. Fish and Aquatic Resource Series 8. Blackwell Science. 271 p.
- Toivonen A.-L. 2008a. Chapter 2.4 Recreational fishing in Finland. In: Aas Ø (Ed.) *Global challenges in recreational fisheries*. Blackwell Publishing. 364 p.
- Toivonen, A.-L., Roth, E., Navrud, S., Gudbergsson, G., Appelblad, H., Bengtsson, B. & Tuunainen, P. 2004. The economic value of recreational fisheries in Nordic countries. *Fisheries Management and Ecology* 11: 1–14.
- Toivonen, A.-L., Appelblad, H., Bengtsson, B., Geertz-Hansen, P., Guðbergsson, G., Kristofersson, D., Kyrkjebø, H., Navrud, S., Roth, E., Tuunainen, P. & Weissglas, G. 2000. Economic value of recreational fisheries in the Nordic countries. Nordic Council of Ministers, TemaNord 2000: 604. 71 p. <http://www.norden.org/pub/sk/showpub.asp?pubnr=2000:604>
- Tonder, M. 2005b. Anatomy of an environmental conflict – A case study of the conservation of the Saimaa ringed seal. Väitöskirja. Joensuun yliopisto.
- Tonder, M. & Jurvelius, J. 2004. Attitudes towards fishery and conservation of the Saimaa ringed seal in Lake Pihlajavesi. *Environmental Conservation* 31(2): 122–129.
- Tonder, M. & Salmi, P. 2004. Institutional changes in fisheries governance: the case of the saimaa ringed seal, *Phoca hispida saimensis*, conservation. *Fisheries Management and Ecology* 11 (3–4): 283–290.
- Varjopuro, R. & Salmi, P. 2003. Co-management and recreational fishing. In: D. Wilson, D., Raakjaer Nielsen, J. & Degnbol, P. (eds): *The Fisheries Co-management Experience. Accomplishments, Challenges and Prospects*. Kluwer Academic Publishers, Fish and Fisheries Series 26: 231–245.
- Vesikko, I. 2010. Koukun koon ja väkäsien vaikutus kaloille aiheutuviin vaurioihin, verenvuotoon ja koukun kiinnipysymiseen perhokalastuksessa. Pro gradu –tutkielma. Jyväskylän yliopisto, Bio- ja ympäristötieteiden laitos.
- Vilksa, P. 2006. Yhteiset vesialueet ja niiden yhdistäminen. Väitöskirja. Maanmittauslaitoksen julkaisuja nro 100.

2. RKTL:n julkaisusarjoissa julkaistut

- Airaksinen, M. ja Valkeajärvi, P. 2005a. Vapakalastus Keski-Suomen koskilla vuonna 2004. Osa I. saalis ja pyyntiponnistus. Kala- ja riistaraportteja 360. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Jyväskylä. 26 s. + 3 liitettä.
- Airaksinen, M. ja Valkeajärvi, P. 2005b. Vapakalastus Keski-Suomen koskilla vuonna 2004. Osa II. Kalastajien näkemyksiä kalastuksen järjestelyistä ja taimenkantojen hoidosta. Kala- ja riistaraportteja 362. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Jyväskylä. 27 s. + liite.
- Airaksinen, M., Valkeajärvi, P., Honkanen, V. ja Syrjänen, J. 2006. Järvitaimen Keski-Suomessa – elämyksestä elinkeinoksi. Kala- ja riistaraportteja 386. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki. 57 s. + 2 liitettä.
- Erkinaro, J. 2003. Tenon lohikanta vieläkin voimissaan. Teoksessa Ari Leskelä (toim.). *Kalavesien hoidon uudet tuulet. Kalantutkimuspäivät 2003*. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Kala- ja riistaraportteja 291: 29–31.

- Ermala, M. 2002. Suomen näkyvät kalastusmatkailun kohdemaana. Julkaisussa: Manninen, K. (toim.) Veden satoa 2002 – vesiviljely matkailun tukena. Kala- ja riistaraportteja 244. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki. 54 s.
- Jokikokko, E., Hietanen, K. ja Iivari, H. 2009. Simojoen lohikannan tila 2004–2008. Riista- ja kalatalous. Selvityksiä 11. 26 s.
- Juntunen K., Toivonen A.-L. ja Eskelinen P. 2006. Kalastusmatkailuelinkeino koskevan tiedontuotannon edellytykset Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa. Kala- ja riistaraportteja 400. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki. 20 s. + 2 liitettä.
- Kallio-Nyberg, I., Jutila, E., ja Saura, A. (toim.). 2002. Meritaimenen tila ja kalastus Pohjanlahden alueella. Kalatutkimuksia – Fiskundersökningar 182. 69 s.
- Kekäläinen, K. 2002. Vastauskato ja otantayksikköongelma vapaa-ajankalastuskyselyssä. Kala- ja riistaraportteja 256. 55 s.
- Kekäläinen, K. 2003. Vastauskadon vaikutukset ja niiden korjaaminen vapaa-ajankalastustutkimuksissa. Julkaisussa Toivonen, A.-L. ja Ahvonen, A. (toim.) Vapaa-ajankalastuksen surveymenetelmät -seminaari. Kala- ja riistaraportteja 270. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki. 58 s.
- Kolari, I. ja Hirvonen, E. 2008. Verkkosäätelyn vaikutus saimaannierian eloonjäantiin ja kalastukseen. Riista- ja kalatalous. Selvityksiä 19. 12 s.
- Laakkonen, M. 2006. Saaliseläin vapaa-ajankalastajien puheessa. Kala- ja riistaraportteja 389. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki. 48 s. + liite.
- Laitinen, J., Honkanen, A., Kettunen, J., Koskela, J. ja Meristö, T. 2004. Kalatalouden tulevaisuus ”Keitä olemme ja mitä meille kuuluu?” Kala- ja riistaraportteja 331. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki. 23 s. + liitteet.
- Lappalainen, A. 2000. Sisävesikalastus muuttuvassa yhteiskunnassa. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Kalatutkimuksia – Fiskundersökningar 168. 38 s.
- Lehtonen, H. 2002. Vapaa-ajankalastajan odotuksia kalakantojen hoidolle. Julkaisussa: Manninen, K. (toim.) Veden satoa 2002 – vesiviljely matkailun tukena. Kala- ja riistaraportteja 244. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki. 54 s.
- Lehtonen, H. ja Järvinen, A. 2000. Kalastajien havaintoja pyydyksissä tapahtuneista kalakuolemista Selkämerellä 1980-luvulla (Observations of fishermen on fish deaths in fishing gear in the Bothnian Sea in the 1980s). Kalatutkimuksia-fiskundersökningar 6: 37-47.
- Länsman M. ja Niemelä E. 2010. Lohenkalastus Tenojoen sivuvesissä. Riista- ja kalatalous – Selvityksiä 2/2010. 26 s.
- Länsman, M., Stolt, E. ja Seppänen, M. 2005. Näätämojoen lohenkalastus ja retkeilypalvelut. Kala- ja riistaraportteja 341. Helsinki. 48 s. + 3 liitettä.
- Mikkola, J. 2003. Kalastus osana vapaa-ajankäyttötutkimusta. Julkaisussa: Toivonen, A.-L. ja Ahvonen, A. (toim.) Vapaa-ajankalastuksen surveymenetelmät -seminaari. Kala- ja riistaraportteja 270. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki. 58 s.
- Mikkola, J. ja Yrjölä, R. 2001b. Nuoret ja kalastus. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. Kala- ja riistaraportteja 235. 42 s.
- Mikkola, J. ja Yrjölä, R. 2003. Suomalainen vapaa-ajankalastus ja -kalastaja vuosituhannen vaihteessa. Kalatutkimuksia 190. 35 s.
- Mikkola J., Laamanen M. ja Jutila E., 2000. Kymijoen vaelluskalat ja kalastus 1990-luvulla. Riistan- ja kalantutkimuslaitoksen kalatutkimuksia 169. 44 s.
- Moilanen, P. ja Ahvonen, A. 2003. Vapaa-ajankalastustilastoinnin kehitys. Julkaisussa: Toivonen, A.-L. ja Ahvonen, A. (toim.) Vapaa-ajankalastuksen surveymenetelmät -seminaari. Kala- ja riistaraportteja 270. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki. 58 s.
- Muje, K. 2000. Vapaa-ajankalastuksen kehittäminen. Intressiryhmien näkökulmia Keski-Suomessa. Kala- ja riistaraportteja 175. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Enonkoski. 27 s.

- Muje, K. ja Tonder, M. 2002. Vesialueiden omistus ja alueellinen hallinnointi. Kalatutkimuksia – Fiskundersökningar 183. 119 s.
- Muje, K., Tonder, M. ja Salmi, P. 2001. Kalastuksen paikallis- ja aluehallinto Pihlajavedellä. Vesialueen omistus ja intressiryhmien näkökulmat. Kala- ja riistaraportteja 216. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Enonkoski. 32 s.
- Rinne, J. ja Saura, A. 2003. Kymijoen harjuksen hyödyntäminen kalastusmatkailussa. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Kala- ja riistaraportteja 272. 35 s.
- Salmi, J. 2004. Tornionjoen intressiryhmien näkemyksiä kestävästä kalastuksesta. Kala- ja riistaraportteja 342. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki. 27 s.
- Salmi, J. ja Huhmarniemi, A. 2002. Rauma ja kalastus. Rannikkokaupungin kalastajien intressit ja kalavesien hallinta. Kala- ja riistaraportteja 264. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Pori. 24 s.
- Salmi, J. ja Salmi, P. 2001. Ammatin ja harrastuksen välivesillä: sivutoimisen kalastuksen monimuotoisuus. Kala- ja riistaraportteja 211. 28 s.
- Salmi, J., Salmi, P. ja Muje, K. 2002. Kalastuskuntien ja –alueiden profiilit. Katsaus vuoden 1999 kalastuskunta- ja aluekyselyiden tuloksiin. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Kala- ja riistaraportteja 247. 41 s. + liitteet.
- Salmi, J., Salmi, P. ja Mäkinen, T. 2009. Rannikkokalastuksen ja kalankasvatuksen näköalat Lounais-Suomen saaristossa: paikallisyhteisö ja vuorovaikutus. Riista- ja kalatalous – Tutkimuksia 2. 34 s.
- Salmi, J., Muje, K., Salmi, P. ja Virtanen, P. 2001. Paikallinen vesialuehallinto ja muuttuva kalastus. Velkuan kalastusalueen intressiryhmien näkemyksiä. Kala- ja riistaraportteja 238. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki. 52 s.
- Salmi, P. (toim.) 2001. Paikallinen tieto, asiantuntijuus ja vuorovaikutus kalavesien hallinnassa. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. Kalatutkimuksia – Fiskundersökningar 177. 115 s.
- Salmi, P. (toim.) 2005. Kalastus, saimaannorppa ja kansalaisnäkökulma. Hallinnan haasteet ja luonnon monimuotoiset tulkinnot. Kalatutkimuksia – Fiskundersökningar 196. 122 s.
- Salmi, P. ja Nordquist, J. 2003. Kenen ehdoilla kalavesiä käytetään? Kalavesien omistus ja intressiryhmien näkökulmat Nauvon kalastusalueella. Kala- ja riistaraportteja 285. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki. 36 s.
- Salmi, P., Tonder, M., Jurvelius, J. ja Auvinen, H. 2005. Saimaannorppa, suojele ja kalastus – Monitieteinen tutkimus Saimaan Pihlajavedellä. Julkaisussa: P. Salmi (toim.) Kalastus, saimaannorppa ja kansalaisnäkökulma. Hallinnan haasteet ja luonnon monimuotoiset tulkinnot. Kalatutkimuksia – Fiskundersökningar 196: 1–13.
- Sarajärvi, K. 2002. Istutusten rooli Metsähallituksen matkailukalastuksen toimintapolitiikassa. Julkaisussa: Manninen, K. (toim.) Veden satoa 2002 – vesiviljely matkailun tukena. Kala- ja riistaraportteja 244. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki. 54 s.
- Sutela, T. ja Mutenia, A. 2001. Kirjallisuuskatsaus pohjoisten tekojärvien kalataloudesta. Kala- ja riistaraportteja 214. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Inari. 24 s.
- Sutela, T. ja Niva, T. 2005. Sevettijärven kolttien kalastusolot 1970-luvulta 2000-luvulle. ? Kala- ja riistaraportteja 365. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki. 21s + liite.
- Syrjänen, J. ja Valkeajärvi, P. 2008. Vieläkö on viljeltyjä järvitäimiä? Keski-Suomen järvitaimen –hankkeen raportti vuodelta 2007. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Jyväskylä.
- Toivonen, A.-L. 2000. Mistä vapaa-ajankalastaja on valmis maksamaan ja millä hinnalla? Vertaus muihin Pohjoismaihin. s. 32–36. Julkaisussa: Rahkonen, R. ja Railo, E. (toim.) Yhteiskunnalliset arvot muuttuvat – muuttuuko kalatalous? Kalantutkimuspäivät 2000. Kala- ja riistaraportteja 201. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki. 77 s.
- Toivonen, A.-L. 2002b. Vapaa-ajankalastuksen luonne Suomessa ja Pohjolassa. Julkaisussa: Manninen, K. (toim.) Veden satoa 2002 – vesiviljely matkailun tukena. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen XXVI vesiviljelypäivät. Kala- ja riistaraportteja 244. 54 s.

- Toivonen, A.-L. 2003. Projektityöskentely ja uudet tekniikat postikyselytutkimuksissa – kokemuksia vapaa-ajankalastuskyselyistä. s. 44–47 Julkaisussa: Toivonen, A.-L. ja Ahvonen, A. (toim.) Vapaa-ajankalastuksen surveymenetelmät -seminaari. Kala- ja riistaraportteja 270. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki. 58 s.
- Toivonen, A.-L. 2006. Suomi kalastaa 2005 – Kalastusrasitus kalastusalueilla. Kala- ja riistaraportteja 390. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki. 52 s. + 4 liitettä.
- Toivonen, A.-L. 2008b Kalastusmatkailu numeroina – kyselytutkimus yrittäjille. Selvityksiä 13. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki. 32 s.
- Toivonen, A.-L. ja Ahvonen, A. 2003. Vapaa-ajankalastuksen surveymenetelmät –seminaari. Kala- ja riistaraportteja 270. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki. 58 s.
- Toivonen, A.-L. ja Eskelinen, P. 2007. Vapaa-ajankalastusta ja virtuaalimaksuja. Kala- ja riistaraportteja 416. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki. 51 s.
- Toivonen, A.-L., Moilanen, P. ja Railo, E. 2002. Suomi kalastaa 2001. Kalastusrasitus kalastusalueilla. Kala- ja riistaraportteja 266. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki. 52 s.
- Toivonen, A.-L., Mikkola, J., Salmi, P. ja Salmi, J. 2003a. Vapaa-ajankalastuksen monet merkitykset. Kala-tutkimuksia – Fiskundersökningar 187, 30 s.
- Toivonen, A.-L., Moilanen, P., Stigzelius, J. ja Railo, E. 2003b. Suomi kalastaa 2001. Lajisaaliit. Kala- ja riistaraportteja 283. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki. 34 s.
- Tonder, M. ja Salmi, P. 2005. Instituutiot kalastuksen ja saimaannorpan suojelun välisessä kiistassa. Julkaisussa: Salmi, P. (toim.) Kalastus, saimaannorppa ja kansalaisnäkökulma. Hallinnan haasteet ja luonnon monimuotoiset tulkinnat. Kalatutkimuksia – Fiskundersökningar 196. 122 s.
- Tuusjärvi, P. 2002. Julkisyhteisö matkailukalastuksen kehittäjänä ja palvelutuottajana. Julkaisussa: Manninen, K. (toim.) Veden satoa 2002 – vesiviljely matkailun tukena. Kala- ja riistaraportteja 244. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki. 54 s.

3. Muita raportteja

- Alasalmi, M. ja Salo, H. 2004. Auttaako kalatalouden ohjauksen rahoitusväline? Arvio Hämeen TE-keskuksen kalatalousyksikön elinkeinokalatalousyritysten tilasta ja KOR-rahoituksen vaikutuksesta yrityksiin. Jyväskylän yliopisto. Ympäristöntutkimuskeskus. Tutkimusraportti 65. 39 s. + liite.
- Eisto, I. 2003. Ruunaan retkeilyalueen kävijät ja paikallistaloudelliset vaikutukset. Metsähallituksen luonnon-suojelujulkaisuja A 143. 75 s.
- Koski, T. 2009. Pyyntitapahtuman vaikutus hauen (*Esox lucius*) elinkelpoisuuteen. Opinnäytetyö. Kala- ja ympäristötalous. Turun ammattikorkeakoulu. 33 s.
- Laiho, M., Herranen, V. ja Kivi, E.. 2005. Kalastusmatkailun nykytila, kehittämishaasteet ja hanketoiminta Suomessa. Maa- ja metsätalousministeriö, MMM:n julkaisuja3/2005. 69 s.
- Laine, S. 2002. Kalastusalue kalatalouden kehittäjänä. KOR-hankkeen 52/3516/01 loppuraportti. 16 s.
- Mikkola, J. ja Yrjölä, R. 2001a. Vapaa-ajan kalastuksen teematutkimus. Julkaisussa: Sievänen, T. (toim.). Luonnon virkistyskäyttö 2000. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 802: 90–99.
- Myllylä, M. ja Laamanen, M. 2005. Tuotteistettu Kalastusmatkailu. Kalatalouden Keskusliitto, Kalatalouden Keskusliiton julkaisuja 153. 208 s.
- Neuman, E. 2007. Fiske och fiskeriförvaltning i Ålands skärgård. Åländsk utredningsserie 2007:1. 22 s. + liite.
- Neuvonen, M., Sievänen, T. ja Pouta, E. 2005. Virkistyskalastajien harrastajaprofiilit. Julkaisussa: Tuulentie, S. ja Saarinen, J. (toim.). Kestävät käytännöt matkailun suunnittelussa ja kehittämisessä. Metlan työraportteja 20: 35–45.
- Ollikainen, T. 2005. Kalastusmatkailun läpimurto matkailusektorissa. Teoksessa Matkailualan vuosikirja 2005. Edita, Helsinki, 35–42.

- Puhakka, R. ja Salonen, V. 2005. Ihmisen luontosuhteen muutos ja kalastusmatkailun kehittyminen Suomessa. Maaseudun uusi aika 1. 23 s.
- Salonen, V. 2004. Eläinmaantiede – näkökulmia ihmisen ja eläimen vuorovaikutussuhteeseen. Terra 116:4: 227–240.
- Sievänen, T. (toim.) 2001. Luonnon virkistyskäyttö 2000. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 802. 204 s.
- Sirkka, A. 2008. Virkistyskalastus ja sen kehittäminen Metsähallituksen kalastuskohteissa vuonna 2007. Opin-
näytetyö. Kala- ja ympäristötalous. Turun ammattikorkeakoulu. 70 s.
- Syrjänen, J., Marjomäki, T. ja Karjalainen, J. 2007. Päijänteen luonnonvarainen taimen – tuntematon nykytila
ja turvaton tulevaisuus. Yhteistutkimushankkeen loppuraportti 28.3.2007. Jyväskylän yliopisto, Bio- ja
ympäristötieteen laitos.
- Valkeajärvi, P., Syrjänen, J. ja Heinimaa, P. 2008. Könkköjoen kalastus vuosina 2006 ja 2007. Konneveden
kalantutkimus ry.
-

JULKAISIJA

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos

Viikinkaari 4

PL 2

00791 Helsinki

Puh. 0205 7511, faksi 0205 751 201

www.rktl.fi